

Praktijkonderzoek



Wat is er nodig binnen het vmbo van onze school om de vroegtijdige
uitstroom van basisberoepsgerichte leerlingen in de bovenbouw te
beperken?

Maud Hermans

Studentnummer: 2050264

Master Special Educational Needs

Leerroute: Zorgcoördinator

Begeleidend docent: Annelies Haanebrink

Fontys opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Sittard

Sittard juni 2011

Inhoudsopgave

-Voorwoord 4

-Hoofdstuk 1 De inleiding 5

- 1.1 Een korte beschrijving van het uitgevoerde onderzoek
- 1.2.1 Mijn leervragen met betrekking tot het inhoudelijk domein van het onderzoek
- 1.2.2 Mijn leervragen met betrekking tot het leren onderzoeken en onderzoekend leren
- 1.3 Een korte omschrijving van de inhoud van elk hoofdstuk

- Hoofdstuk 2 De vraagstelling van het onderzoek 8

- 2.1 Oriëntatie op het onderwerp
- 2.2 De onderzoekbaarheid van mijn onderwerp
- 2.3 Wat is reeds bekend over het onderwerp
- 2.4 Aanleiding voor het onderzoek
- 2.5 Draagvlak voor het onderzoek
- 2.6 Het antwoord op het onderzoek

- Hoofdstuk 3 Verantwoording van de vraagstelling 10

- 3.1 Operationalisatie van de vraagstelling
- 3.2 Praktische relevantie van het onderzoek
- 3.3 Theoretische relevantie van het onderzoek
- 3.4 De opbrengst van het onderzoek

- Hoofdstuk 4 De onderzoeksstrategie en het theoretische kader 13

- 4.1 Onderzoeksfunctie en onderzoeksstrategieën
- 4.2 Het theoretische kader van theorieën, concepten en modellen.
 - 4.2.1 Inclusief onderwijs binnen onze school:
 - 4.2.2 De ouderbetrokkenheid binnen onze school
 - 4.2.3 Onderwijssystemen
 - 4.2.4 Leerplicht en de kwalificatieplicht
 - 4.2.5 De meest voorkomende redenen van vroegtijdige uitstroom
 - 4.2.6 Passend onderwijs
 - 4.2.7 Maatwerk en handelingsgericht werken
 - 4.2.8 Concepten
 - 4.2.9 Verklaringstheorie

- Hoofdstuk 5 De gehanteerde methode 23

- 5.1 De doelgroep van het onderzoek
- 5.2 De deelvragen
- 5.3 De onderzoeksplanning
- 5.4 Het verzamelen van de benodigde informatie
 - 5.4.1 Het tot stand komen van een interview

- 5.4.2. Het tot stand komen van de enquête
- 5.4.3 De informatie uit de casestudy
- 5.5 Dataanalyse
- 5.6 De resultaten van het onderzoek per deelvraag bekeken
- 5.7 De interpretatie van de resultaten
- 5.7.1 De betrouwbaarheid
- 5.7.2 De validiteit van het onderzoek
- 5.7.3 Het toepassen van triangulatie

-Hoofdstuk 6 De conclusies en de aanbevelingen 36

- 6.1 Conclusies ten aanzien van de centrale onderzoeksvraag
- 6.2 Conclusies per deelvraag
- 6.3 De aanbevelingen n.a.v. dit onderzoek
- 6.4 Een eventueel vervolgonderzoek

-Hoofdstuk 7 Discussie en reflectie 41

- 7.1 Discussie onderzoek
- 7.2 Reflectie op mijn eigen leerproces

-Hoofdstuk 8 De samenvatting 45

-Literatuurlijst 46

- Bijlage 1 Toelichting op de verschillen tussen voortijdig schoolverlaten & vroegtijdig uitstromen
- Bijlage 2 Uitwerking enquête m.b.t. Inclusie
- Bijlage 3 Voorbeeld vragenlijst & uitwerking zelfscan "In welke fase bevindt onze school zich?"
- Bijlage 4 Voorbeeld vragenlijst interviews
- Bijlage 5 Uitwerking enquête m.b.t. vroegtijdige uitstroom
- Bijlage 6 Beschrijving gedragsproblematiek leerling K.
- Bijlage 7 Beschrijving maatwerk leerling K.

Voorwoord

Dit meesterstuk is geschreven in opdracht van de Master opleiding SEN, leerroute zorgcoördinator aan de Fontys Hogeschool te Sittard. Het betreft het uiteindelijke resultaat van een praktijkonderzoek dat ik in het kader van mijn afstuderen in de periode september 2009 – juni 2011 heb uitgevoerd.

Sinds 2006 ben ik naast docente ook coördinator-leerlingenzorg binnen de sectoren techniek en administratie op een vmbo-school in de gemeente Sittard-Geleen.

Regelmatig krijg ik te maken met leerlingen die vanwege allerlei redenen vroegtijdige onze school dreigen te gaan verlaten. Om deze dreiging weg te nemen worden er allerlei acties ingezet. Sommige van deze acties hebben een positief effect, andere niet. Op dit moment is bij ons op school nog niet overzichtelijk over welke acties we het dan hebben, vandaar dat ik dit onderzoek ben gestart. Deze dreiging van vroegtijdige uitstroom vindt binnen alle niveaus op onze school plaats. Daar ik het meest te maken heb met leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg, heb ik voor deze groep gekozen.

Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek heb ik mij af en toe gevoeld als "Alice in Wonderland". Zo had ik nog nooit een onderzoek op de vereiste manier uitgevoerd en beschreven. Verder begaf ik me, net als Alice, op nieuw en onbekend terrein. Nieuwe indrukken werden door mij verzameld, maar ik wist deze niet meteen te plaatsen. Ik onderging eerst het proces van gewenning en oriëntatie. Net als Alice heb ik veel raad en advies gekregen. En zoals bij Alice was niet alle informatie bruikbaar voor mijn onderzoek. Naarmate het onderzoek vorderde kreeg ik meer inzicht en wist ik welke kant ik uitwilde. Vanaf dat moment was de planning heel goed te regelen en ben ik, net als Alice, recht op mijn doel afgegaan. Resultaat: Ik heb mijn weg gevonden, het onderzoek is met goed gevolg afgesloten en ik ben zeer tevreden over de uitkomst! Eind goed, al goed!

Ik realiseer mij heel goed dat ik zonder de hulp van anderen niet tot de finish was gekomen. Ik wil dan ook een aantal mensen heel hartelijk bedanken.

Ten eerste Annelies Haanebrink. Als LOL-begeleider heeft zij mij bijgestuurd en van advies voorzien. Regelmatig heeft zij haar kritische oog laten schijnen op mijn meesterstuk om het nog beter te maken. Dank je!

Verder wil ik Guido Beckers, Fons van de Wall en Paul Cuijpers bedanken. Zij waren zo vriendelijk om hun medewerking toe te zeggen, ondanks hun drukke schema. Verder mijn collega's in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg vanwege hun deelname aan de enquête. Ook team 6 van onze school. Zij zijn de afgelopen twee jaren regelmatig benaderd voor hun medewerking met betrekking tot de opdrachten van mijn opleiding. Verder Ed Breukers vanwege zijn inzet als critical-friend. Petra Lambrichs voor haar begeleiding de afgelopen twee jaar als opleidingscoördinator. Een extra woord van dank wil ik uitspreken naar mijn teamleider, Lei Salden. Zonder zijn vertrouwen in mij, had ik deze opleiding niet op deze manier kunnen invullen! En natuurlijk mijn 4 jongens! Zij hebben de afgelopen twee jaar ook de nodige ontberingen moeten doorstaan.

Maud Hermans

Geleen, juni 2011

Hoofdstuk 1 De inleiding

In dit hoofdstuk zal worden toegelicht waar mijn uitgevoerde onderzoek over gaat en waarom er voor dit onderwerp is gekozen.

1.1 Een korte beschrijving van het uitgevoerde onderzoek

In mijn werk als coördinator-leerlingenzorg van de afdelingen techniek en administratie heb ik af en toe te maken met leerlingen die dreigen vroegtijdig te gaan uitstromen. Deze leerlingen zitten met name in de basisberoepsgerichte leerweg. Wanneer ik op zoek ga naar oplossingen om deze dreiging te laten afnemen, ervaar ik dat het op dit moment niet helder is welke stappen er precies genomen kunnen worden. Het gevolg hiervan is dat er op basis van mijn intuïtie en eigen ervaringen een begeleidingsplan wordt opgesteld. Gevolg is ook dat mijn collega-coördinator kan besluiten om een geheel andere weg te gaan bewandelen in een dergelijk geval.

In het kader van een goede en efficiënte begeleiding voor deze potentiële vroegtijdige uitstromers wil ik onderzoeken welke mogelijke handelingen bij kunnen dragen aan het beperken van de vroegtijdige uitstroom binnen onze school. Mijn doel met dit onderzoek is tweeledig. Ten eerste hoop ik dat mijn aanbevelingen een positieve bijdrage kunnen leveren aan de beperking van de vroegtijdige uitstroom binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Ten tweede hoop ik ook een stukje ondersteuning te kunnen bieden aan mijn collega's. Ondanks hun goede inzet, blijkt soms dat dit niet voldoende is om een leerling binnen de basisberoepsgerichte leerweg te behouden. Door een aantal aanbevelingen te doen aan het management hoop ik zo meer ruimte te kunnen creëren voor de goede initiatieven van mijn collega-docenten.

1.2.1 Mijn leervragen met betrekking tot het inhoudelijk domein van het onderzoek

Bij de start van de opleiding Master SEN tot Zorgcoördinator heb ik voor mijn Persoonlijk Ontwikkelingsplan (=POP) en mijn Persoonlijk Activiteiten Plan (PAP) doelen moeten vormen. Deze doelen zijn onder andere tijdens de uitvoering van het onderzoek bereikt. Ik wil helder krijgen hoe ik een goede begeleiding tot stand kan brengen voor mijn leerlingen. Tijdens dit onderzoek is deze vraag verkleind naar een groep leerlingen uit de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg die dreigen vroegtijdig te gaan uitstromen. De vraag die daar uit voortvloeit is welke professionele houding ik daarvoor dien te ontwikkelen.

De leerdoelen waar ik binnen mijn POP en PAP aan gewerkt heb, hebben bijgedragen aan het beantwoorden van mijn centrale leervraag.

Ik zal nu een beschrijving geven van mijn ontwikkelingsdoelen en ontwikkelingsactiviteiten waaraan ik gewerkt heb in opdracht van de opleiding. Ook zal ik de gewenste resultaten en planning toelichten.

-Mijn ontwikkelingsdoelen

Ik heb gekozen voor de opleiding Master SEN tot Zorgcoördinator om mijn leerlingen nog beter te kunnen begeleiden. Op deze manier hoop ik mijn steentje bij te dragen aan goed onderwijs. De opleiding tot zorgcoördinator biedt een mogelijkheid tot verdieping van kennis op het gebied van gedragsproblematiek. Tevens is deze opleiding gericht op

het voortgezet onderwijs. Dit samen was voor mij de reden om te kiezen voor deze opleiding.

Met het volgen van deze studie wilde ik aan de ene kant mijn kennis vergroten op het gebied van een stukje zorg en aan de andere kant wilde ik graag werken aan mijn professionele houding als docent en coördinator-leerlingenzorg. Dit wilde ik bereiken door de opgedane kennis te vertalen naar mijn praktijksituatie.

-Mijn ontwikkelingsactiviteiten

Tijdens mijn 2-jarige opleiding tot Zorgcoördinator heb ik colleges gevolgd op de Fontys Hogeschool in Sittard. Om de aangeboden stof in de colleges te verdiepen, heb ik in deze periode ook literatuur bestudeerd. Deze literatuur is in alle casuïstiek en/of onderzoek verwerkt en toegepast.

Binnen alle uitgevoerde opdrachten heb ik geprobeerd de theorie om te zetten naar mijn praktijk. Dit varieerde van begeleidingsplannen uitzetten voor leerlingen tot gesprekken met collega's.

Verder heb ik bewust willen werken aan een onderzoekende houding. Verderop zal dit nog worden toegelicht.

-De gewenste resultaten

Een ideaal gegeven zou zijn, wanneer de aanbevelingen door school worden overgenomen in het kader van de beperking van de vroegtijdige uitstroom binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Verder heb ik ook reeds in mijn POP en PAP aangegeven, een stukje begrip bij docenten te willen creëren. Vaak blijken miscommunicatie en onbegrip in de weg te staan van grootse veranderingen. Ik hoop door docenten te laten inzien dat deze leerlingen vaak het slachtoffer zijn van hun eigen gedrag of andere omstandigheden, de kansen op succes te laten toenemen.

-De planning

In opdracht van de opleiding Master SEN tot Zorgcoördinator heb ik in de afgelopen twee leerjaren drie casussen en een meesterstuk uitgevoerd. Deze vonden plaats tussen september 2009 en juni 2011. De meesterproef is reeds in september 2009 van start gegaan, terwijl de casussen steeds los van elkaar in verschillende periodes werden aangeboden. Met betrekking tot de meesterproef ben ik in november 2009 van start gegaan. Ik ben op zoek gegaan naar een geschikt onderwerp voor onze school. Tot aan de definitieve vaststelling van de centrale onderzoeksvraag, heb ik literatuur gezocht en bestudeerd. Het hoofdonderwerp, vroegtijdige uitstroom, stond namelijk wel al vast. Vanaf januari 2011 ben ik gestart met de uitvoering van dit onderzoek. Het schrijfproces is reeds begonnen in leerjaar 1, maar de echte uitwerking is vanaf januari 2011 van start gegaan.

1.2.2 Mijn leervragen met betrekking tot het leren onderzoeken en onderzoekend leren

Centraal binnen de Master SEN-opleiding van Fontys OSO is het ontwikkelen van een onderzoekende houding. Ik ben van mening, dat ik met name in het laatste half jaar van de opleiding hard gewerkt heb deze houding te ontwikkelen.

Ten eerste ben ik keuzes gaan maken in het enorme aanbod van beschikbare informatie met betrekking tot vroegtijdig uitstromen. Ik ben gaan brainstormen, heb overleg

gepleegd met verschillende mensen binnen en buiten de opleiding, heb keuzes moeten maken. Ik realiseer mij heel goed dat ik in andere omstandigheden waarschijnlijk ook voor andere informatie zou hebben gekozen.

Ten tweede ben ik op zoek gegaan naar verschillende bronnen van informatie. Wederom rekeninghoudend met mijn praktijksituatie, ben ik gaan zoeken naar bronnen die mij verder op weg konden helpen om mijn meesterproef betekenis te geven. Daarnaast ben ik tegelijkertijd een planning gaan maken.

Ten derde heb ik tijdens mijn uitvoering regelmatig de planning realistisch bijgesteld. Dit betrof zowel qua tijd, als wat betreft het uitvoeren van activiteiten. Na het eerste interview, besepte ik dat er ook een interview met mijn eigen leidinggevende uitgevoerd moest worden. Het eerste interview had mij duidelijk gemaakt, dat zijn oordeel in dit onderzoek niet mocht ontbreken.

Als laatste wil ik wederom noemen, dat mijn manier van denken veranderd is. Ik heb meer afstand weten te creëren tussen mijn gevoel en mijn manier van werken. Beslissingen worden nu eerst afgewogen, door te kijken naar de verschillende belangen. Verder probeer ik beslissingen aan de hand van verschillende informatie te onderbouwen. Twee jaar geleden nam ik juist veel beslissingen op grond van gevoel en eigen interpretatie. Ik denk dat ik dan ook wel mag stellen dat ik als professional ben gegroeid!

1.3 Een korte omschrijving van de inhoud van elk hoofdstuk

Hoofdstuk 1 bevat de inleiding, de eigen leervragen, een toelichting op mijn onderzoekende houding en een korte omschrijving van elk hoofdstuk van dit onderzoek.

Hoofdstuk 2 beschrijft de vraagstelling van het onderzoek. Wat de aanleiding is geweest om te kiezen voor dit onderwerp en tevens wat de ideale opbrengst zou zijn.

In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksvraag geoperationaliseerd. Verder komt de praktische en theoretische relevantie van het onderzoek aan bod.

In hoofdstuk 4 wordt de onderzoeksfunctie, de onderzoeksstrategie en het theoretisch kader van het onderzoek beschreven. Ook worden de gebruikte theorieën, concepten en modellen toegelicht.

In hoofdstuk 5 wordt de methode van het onderzoek beschreven. Verder wordt ook gekeken naar de doelgroep van het onderzoek, net als naar deelvragen en de onderzoeksplanning. Ook de data-verzameling, de data-analyse, de resultaten en de interpretatie van de resultaten komen aan bod in dit hoofdstuk. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een toelichting over de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek.

In hoofdstuk 6 worden de belangrijkste conclusies van het onderzoek vermeld. Verder wordt er antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag en op de drie deelvragen.

Binnen hoofdstuk 7 wordt het onderzoek bediscussieerd en komt de reflectie aan bod. Deze betreft de aanpak van het onderzoek, de uitvoerbaarheid, de acceptatie, de effectiviteit en de eigen tevredenheid over het onderzoek. Ook reflecteer ik op mijn leerproces.

Hoofdstuk 8 is een korte samenvatting van het uitgewerkte onderzoek.

Hoofdstuk 2 De vraagstelling van het onderzoek

In dit hoofdstuk zal ik de oriëntatiefase van mijn onderzoek toelichten.

2.1 Oriëntatie op het onderwerp

Mijn uiteindelijke onderzoeksvraag is de volgende:

"Wat is er nodig binnen onze school om de vroegtijdige uitstroom van basisberoepsgerichte leerlingen in de bovenbouw te beperken?"

Voordat ik tot deze onderzoeksvraag ben gekomen, heb ik met verschillende mensen binnen onze school gesproken. Ik heb hen de vraag voorgelegd of zij dit een belangrijk onderwerp vonden in het kader van onderwijsverbetering. De betrokken collega's zijn zowel in de klas als daarbuiten actief binnen onze school.

Het doorslaggevende gesprek heeft in januari 2011 plaatsgevonden met een lid van onze centrale directie. Het onderwerp was reeds bekend, maar zijn uitspraken hebben mij doen besluiten om me te richten op de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Hij heeft mij laten inzien dat dit een onderwerp is, waar het management binnen het vmbo mee aan de slag wil.

2.2 De onderzoekbaarheid van mijn onderwerp

Door mijn centrale onderzoeksvraag op een juiste manier te formuleren, ben ik van mening dat het mogelijk is het onderwerp te gaan onderzoeken. De uitwerking van deze onderzoeksvraag zal verderop binnen dit meesterstuk worden uitgewerkt.

2.3 Wat is reeds bekend over het onderwerp

De laatste jaren is het onderwerp vroegtijdig uitstromen steeds meer in de belangstelling gekomen. Dit heeft o.a. te maken met de Lissabon-akkoorden uit 2000. In deze akkoorden werd afgesproken dat in 2010 de EU moest zijn veranderd in de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld. Om dit te kunnen realiseren moet men ervoor zorgen dat er goed, gekwalificeerd personeel is. Dit heeft ook gevolgen gehad voor het beleid binnen Nederland. Het ministerie van OCW is van mening dat dit betekent dat het personeel in dat geval over de juiste diploma's beschikt. Vroegtijdige uitstroom van leerlingen is een bedreiging voor het realiseren van het afgesproken doel (het behalen van een 70% activiteitsgraad op de Europese arbeidsmarkt). Vandaar dat men zich ook in ons land is gaan richten op deze leerlingen. Er zijn de afgelopen jaren verschillende initiatieven ontwikkeld, waar scholen ook een deel van zijn gaan uitmaken. Per school verschilt wat wel en niet werkt. Binnen onze school is dat op dit moment nog niet helder. Vandaar dat ik dit graag nader wil bekijken.

2.4 Aanleiding voor het onderzoek

Net als elke middelbare school in Nederland, heeft ook onze school te maken met potentiële vroegtijdige uitstromers. Daar ik met name actief ben binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg, kom ik deze problematiek dus vooral in deze laag

tegen. Wanneer er begeleiding dient te worden opgestart, blijkt dat er geen eenduidig beschreven beleid is, hoe met deze problematiek en de begeleiding ervan om te gaan. Daarbij speelt mee dat door recente ontwikkelingen de aandacht op vroegtijdig uitstromen toegenomen is. Dit heeft o.a. te maken met:

- De terugloop van het aantal leerlingen in onze regio.
- Beleidsplannen van de regering m.b.t. voortijdig schoolverlaten en dus ook vroegtijdige uitstroom.
- De samenwerking met andere scholen in de regio.
- Opmerkingen vanuit het vervolgonderwijs over de slechte aansluiting tussen het vmbo en mbo.

Verder is er op dit moment nog weinig bekend over de redenen voor vroegtijdige uitstroom.

Dit alles heeft mij doen besluiten om te kiezen voor deze onderzoeksvraag.

2.5 Draagvlak voor het onderzoek

Ik ben van mening dat ik draagvlak heb binnen mijn organisatie. Door verschillende collega's met verschillende functies te benaderen en naar hun mening te vragen, heb ik geprobeerd helder te krijgen of dit een thema is dat leeft. Het blijkt dat veel collega's een leerling graag willen ondersteunen, maar vaak niet weten wat werkt en wat niet. Soms blijkt dat het onderwijs dit qua inrichting heel moeilijk maakt.

Verder is de aandacht voor dit thema ook toegenomen binnen het managementteam.

Dit samen geeft mij het gevoel dat er zeker draagvlak is voor dit onderzoek.

2.6 Het antwoord op het onderzoek

De ideale uitkomst van dit onderzoek zou zijn, wanneer blijkt dat de aanbevelingen die volgen uit het onderzoek (zie hoofdstuk 6) kunnen worden toegepast bij ons op school. Als blijkt dat er ook oplossingen kunnen worden afgeleid voor andere niveaus binnen onze school, zou dit helemaal geweldig zijn. Immers stromen er ook op andere niveaus leerlingen vroegtijdig uit.

In ieder geval hoop ik onze school een aantal aanbevelingen mee te geven waar men mee uit de voeten kan.

Hoofdstuk 3 Verantwoording van de vraagstelling

In hoofdstuk 3 operationaliseer ik de onderzoeksvraag . Tevens geef ik de relevantie van het onderzoek aan.

3.1 Operationalisatie van de vraagstelling

In eerste instantie zag de vraagstelling van dit onderzoek er anders uit. De insteek was om te kijken welke stappen er al genomen worden om de vroegtijdige uitstroom van leerlingen te beperken en deze in kaart te brengen. Vanuit deze ordening zou dan worden gekeken wat werkt en wat er nog verbeterd diende te worden. Al gaande weg werd het echter steeds duidelijker dat er op dit moment helemaal geen eenduidige beleid is wat de vroegtijdige uitstroom betreft. Per sector en per leerling is de benadering anders.

Vanuit dit gegeven is door mij besloten de onderzoeksvraag aan te passen. Dit resulteerde in het volgende, definitieve resultaat waarbij ik de zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden vet heb gemaakt en de werkwoorden cursief:

Wat *is* er *nodig* binnen het **VMBO** van onze school om de **vroegtijdige uitstroom** van **basisberoepsgerichte leerlingen** in de **bovenbouw** *te beperken*?

Door een aantal kernwoorden nader te bekijken, wordt de onderzoeksvraag geoperationaliseerd.

Is nodig: "Iets wat niet gemist kan worden."(Van Dale, 2009). In dit verband betekent dit dat er gekeken dient te worden welke voorwaarden vervuld dienen te worden, zodat er minder leerlingen vroegtijdig de school verlaten.

VMBO: het voorbereidend middelbaar onderwijs. Het vmbo bestaat sinds 1999 en omvat de mavo en het vbo. Het vmbo sluit, net als de havo en het vwo, aan op de basisschool, en duurt vier jaar (leeftijd: 12-16 jaar). Van alle scholieren in het voortgezet onderwijs in Nederland zit ongeveer 50 procent op het vmbo. Daarbij zijn inbegrepen de leerlingen die leerweg ondersteunend onderwijs volgen. De andere 50 procent volgt een opleiding op de havo of het vwo

(<http://www.cijfers.minocw.nl/RapportOmschrijving.aspx?RapportCode=SIB v obdp003&RapportOmschrijving=Aantal+leerlingen+per+sector+en+leerweg&SectorCode=VO>))

Onze school: "Onze school is een scholengemeenschap in Geleen met circa 2500 leerlingen en is ontstaan uit een fusie tussen Scholengemeenschap St.-Michiel, Scholengemeenschap Albert Schweitzer, Scholengemeenschap Don Bosco en Mavo St. Anna (2001).De lestypen die worden gegeven zijn gymnasium, atheneum, havo en vmbo. In september 2009 start ook het Leonardocollege. De school is gevestigd op een schoolcampus in Geleen-Zuid (Jos Klijnenlaan) bestaande uit twee gebouwen." (*Schoolgids Graaf Huyn College, 2009-2010*)

Vroegtijdige uitstroom: Dit betekent dat een leerling zonder diploma het vmbo van onze school verlaat. Binnen dit onderzoek richt ik me echt tot onze school.

Basisberoepsgerichte leerlingen: personen die onderwijs volgen op het niveau van basisberoepsgerichte leerweg binnen het vmbo. De gemiddelde leeftijd is tussen de 12 en 16 jaar.

Bovenbouw: De bovenbouw is in het Nederlandse voortgezet onderwijs de algemene benaming voor het derde en vierde leerjaar van het vmbo, de vierde en vijfde klassen van de havo en de vierde, vijfde en zesde klassen van het vwo.

Beperken: "een bepaalde uitkomst kleiner willen maken of niet te buiten willen gaan." (Van Dale, 2009). Dat betekent in dit geval dat het aantal leerlingen dat vroegtijdige het vmbo van onze school verlaat naar beneden dient te worden gebracht.

3.2 Praktische relevantie van het onderzoek

In toenemende mate krijgt onze school te maken met leerlingen die om verschillende redenen vroegtijdig de school dreigen te verlaten. Deze leerlingen verlaten alle de school zonder diploma of startkwalificatie.

Het doel van dit onderzoek is dan ook inzicht te krijgen in hoe er binnen het vmbo van onze school effectiever te werk kan worden gegaan bij het terugdringen van het vroegtijdige uitstroom. De uitkomsten van dit onderzoek zullen de basis zijn voor een aantal aanbevelingen onze school in de toekomst een handvat kunnen bieden bij de aanpak van de vroegtijdige uitstroom.

3.3 Theoretische relevantie van het onderzoek

Het vorige kabinet is gestart met het aanpakken van de vroegtijdige uitstromers. Dit zijn leerlingen die uiteindelijk zonder diploma of startkwalificatie het onderwijs verlaten. Doel van de regering is de jaarlijkse schooluitval tussen 2002 en 2012 met vijftig procent te verminderen. En ook al blijkt dat de meeste leerlingen uitvallen op het MBO (10%) (CBS, 2007), het voortgezet onderwijs zal ook moeten bijdragen aan het beperken van deze groep. Onderzoek heeft namelijk aangetoond dat ook binnen het voortgezet onderwijs ongeveer 4% van alle leerlingen uiteindelijk een vroegtijdige uitstroomer wordt. (CBS, 2007). Dat betekent dat onze school, net als andere middelbare scholen, met deze groep leerlingen te maken heeft.

Om deze problematiek aan te pakken, is duidelijk beleid nodig. Binnen onze school gebeuren er al veel dingen. Echter zijn deze acties op dit moment nauwelijks op papier terug te vinden. Om toekomstige, potentiële vroegtijdige uitstromers eerder te signaleren en beter te begeleiden is het heel belangrijk om duidelijk te krijgen welke handelingen werken en welke niet. De hoop is dat duidelijk beleid zal bijdragen aan meer structuur, orde en efficiëntie. Dit zou in het belang zijn van alle betrokken partijen.

3.4 De opbrengst van het onderzoek

De verwachting is dat het onderzoek onze school een beter beeld geeft van de redenen waarom leerlingen vroegtijdig uitstromen en welke acties er eventueel ingezet kunnen worden om deze vroegtijdige uitstroom te verminderen.

De optimale opbrengst zou zijn dat onze school de aanbevelingen ter harte neemt en verwerkt in haar nieuwe beleidsplan van 2011. Dit plan heeft in januari 2011 vorm gekregen. Aanbevelingen uit dit onderzoek zouden een aanvulling kunnen zijn voor het uitzetten van beleid op het gebied van het effectief bestrijden van de vroegtijdige uitstroom binnen het vmbo.

Uiteindelijk hoop ik met de uitkomsten van dit onderzoek vooral bij te kunnen dragen aan de voortzetting van de schoolloopbaan van die leerlingen, die voor dit onderzoek zonder meer vroegtijdig zouden zijn uitgestroomd. Elke leerling die toch binnen de school kan worden behouden is een succes. Onderzoek heeft aangetoond dat een leerling met een diploma of een startkwalificatie een beter toekomstperspectief heeft. Denk dan bijvoorbeeld aan de kans op een beter salaris, minder kans om een baan te verliezen, meer doorgroeimogelijkheden, meer uitdaging door variatie in werk. Maar ook andere partijen hebben belang bij een leerling die niet vroegtijdig uitstroomt. Voor school levert het goede PR op. De scores van de onderwijsinspectie betreffende schoolverlaters met een diploma zullen hoger uitvallen. Tevens heeft school er ook een financieel belang bij, wanneer de vroegtijdige uitstroom wordt beperkt. Maar ook werkgevers, gemeenten, zijn voorbeelden van partijen die belang hebben bij een leerling met een diploma of startkwalificatie.

Hoofdstuk 4 De onderzoeksstrategie en het theoretische kader

In dit hoofdstuk zal nader worden ingegaan op literatuur die er over de probleemstelling is te vinden. Hierbij zal ook worden ingegaan op de aard van het onderzoek, de gekozen onderzoeksstrategie, het theoretisch kader en de conceptuele modellen die betrekking hebben op de onderzoeksvraag.

4.1 Onderzoeksfunctie en onderzoeksstrategieën

Dit onderzoek wil een bijdrage leveren aan het verminderen van de vroegtijdige uitstroom bij basisberoepsgerichte leerlingen in de bovenbouw van het vmbo binnen de praktijksituatie. De onderzoeksstrategie die de basis is voor het onderzoek is het ontwerponderzoek. Echter blijken er ook andere strategieën aan te pas komen. Deze strategieën zullen ook kort worden besproken, waarbij zal worden vermeld in welke context zij dan van belang zullen zijn.

-Ontwerpgerichte onderzoek.

Kallenberg e.a.(2007) zegt hierover: "Het onderzoek moet nieuwe kennis genereren die overdraagbaar is, dat wil zeggen door anderen te gebruiken." Wanneer de uitkomsten van het onderzoek bijdragen aan kennisvergroting binnen de school en dus anderen ook profiteren van de opgedane kennis en deze toepassen, zou dit moeten kunnen leiden tot een verbetering van de huidige praktijksituatie. Om dit te kunnen bewerkstelligen is de opzet van het onderzoek geweest een aantal aanbevelingen te doen aan onze school.

De opzet van het onderzoek bestaat uit de volgende stappen:

- Een literatuurstudie, met name over de meest voorkomende redenen van vroegtijdige uitstroom.
- Een enquête onder het personeel om helder te krijgen hoe zij tegen het probleem aankijken en wat zij denken welke stappen een positieve bijdrage kunnen leveren.
- Interviews met drie leidinggevenden van verschillende middelbare scholen.
- Aangevuld met een zgn. casestudy (leerling K.)

Om een duidelijker beeld te schetsen van de behoeften die aanwezig zijn zal er een casus aan het onderzoek worden toegevoegd. In de literatuur wordt in zo'n geval gesproken van een individugericht onderzoek. Harinck e.a. (1999) zeggen over deze manier van aanpak: "Individugericht onderzoek richt zich op het handelen van de professional met een of enkele leerlingen. Ze blijven binnen individugericht onderzoek herkenbaar als individu." Specifiek gericht naar deze casus kan men zelfs spreken over de zgn. casestudy (Hutjes e.a. 1996). Het doel van een dergelijke casestudy is " een uitgevoerde behandeling op papier te zetten en deze voor een breder publiek toegankelijker te maken." Men wil zo'n casestudy gebruiken om aan te tonen dat een andere manier van begeleiden wel of niet effect heeft op de beperking van de vroegtijdige uitstroom. Verder kan de beschrijving van een zgn. casestudy nieuwe kennis

opleveren die door anderen ook te gebruiken is. Met deze gedachte kan men de link leggen naar het ontwerpgerichte onderzoek.

-Actiegericht onderzoek

Daar er echter ook tijdens dit onderzoek drie interviews en een enquête zullen worden afgenomen wordt ook deze strategie besproken. Harinck e.a. (2007) zeggen daarover: "Bij actieonderzoek verzamelt men gericht informatie over het handelen. Dit leidt tot reflectie op het eigen handelen en zo nodig tot het bijsturen daarvan. Actieonderzoek gebeurt meestal in dialoog met collegae en/of vakgenoten." Doel binnen dit onderzoek is dan ook informatie op te doen en ons huidige handelen met betrekking tot het voorkomen van vroegtijdige uitstroom kritisch te bekijken en waar nodig aan te vullen en bij te sturen.

4.2 Het theoretische kader van theorieën, concepten en modellen.

Er zullen nu een aantal beschrijvingen volgen. Deze hebben te maken met theorieën, concepten en modellen die voor dit onderzoek van belang zijn. Er volgt eerst een algemeen gedeelte, wat gevolgd wordt door de vertaling naar de relevante praktijksituatie.

4.2.1 Inclusief onderwijs binnen onze school:

Inclusief onderwijs is kwalitatief goed onderwijs voor alle kinderen. Het maakt niet uit of er sprake is van een beperking of niet. Het idee is dat iedereen toegang heeft tot de school in de buurt. Door geen onderscheid te maken, stimuleer je dat leerlingen van elkaar leren. Tolerantie en sociale acceptatie zouden daardoor vergroot worden. Inclusief onderwijs is echter nog niet overal geïntegreerd. Met name binnen het voortgezet onderwijs valt er nog wel een slag te maken. Om de inclusiegedachte van onze school in beeld te brengen, zijn 12 collega's benaderd om de lijst van indicatoren T. Booth e.a.(2009) in te vullen. Uiteindelijk zijn er 11 vragenlijsten geretourneerd. Deze zijn verwerkt tot 1 scorelijst (bijlage 1).

Na analyse van de antwoorden van deze scorelijst volgen de volgende conclusies:

- In principe vindt iedere collega dat iedere leerling welkom zou moeten zijn. Er moet wel een kanttekening bij worden geplaatst. Een aantal van de ondervraagde docenten geeft aan bij de bespreking van hun antwoorden dat zij in onze huidige situatie een groot aantal, gehandicapte leerlingen niet ziet komen naar onze school. Volgens hen ligt dit o.a. aan:

-Afwezigheid van Inclusief beleid (voor de zekerheid is de teamleider met de portefeuille zorg benaderd en deze geeft duidelijk aan dat er nu GEEN beleid is m.b.t. inclusief onderwijs)

-Gebrek aan kennis. Docenten zeggen niet te weten hoe om te gaan met speciale zorg, waarbij zij aangeven dit nooit in hun opleiding hebben geleerd.

- Ontbreken van een uniform leerlingvolgsysteem. Met de invoering van MYAVO sinds aug. 2008 is echter een eerste stap gezet (dit systeem is een uitgebreid

leerlingvolgsysteem, dat langzaam bij de docenten en andere werknemers begint te aarden). Realiteit is echter dat een groot gedeelte nog niet met dit systeem werkt zoals zou moeten om kinderen met speciale behoeften goed te kunnen begeleiden.

- Integratie van de plaatselijke gemeenschap. Dit aspect is er niet/nauwelijks. Docenten die er wel mee te maken hebben, werken niet /nauwelijks samen. Tevens is de samenwerking op incidentele basis.

Helaas kan men op dit moment niet anders concluderen dan dat onze school op het gebied van inclusief onderwijs nog behoorlijk in de kinderschoenen staat. Zoals verderop zal worden beschreven, zijn kinderen met een of andere vorm van handicap of beperking een grotere risicogroep om vroegtijdig uit te stromen. Bewustwording kan alleen maar vooruitgang betekenen wat het tegengaan van vroegtijdige uitstroom betreft.

4.2.2 De ouderbetrokkenheid binnen onze school

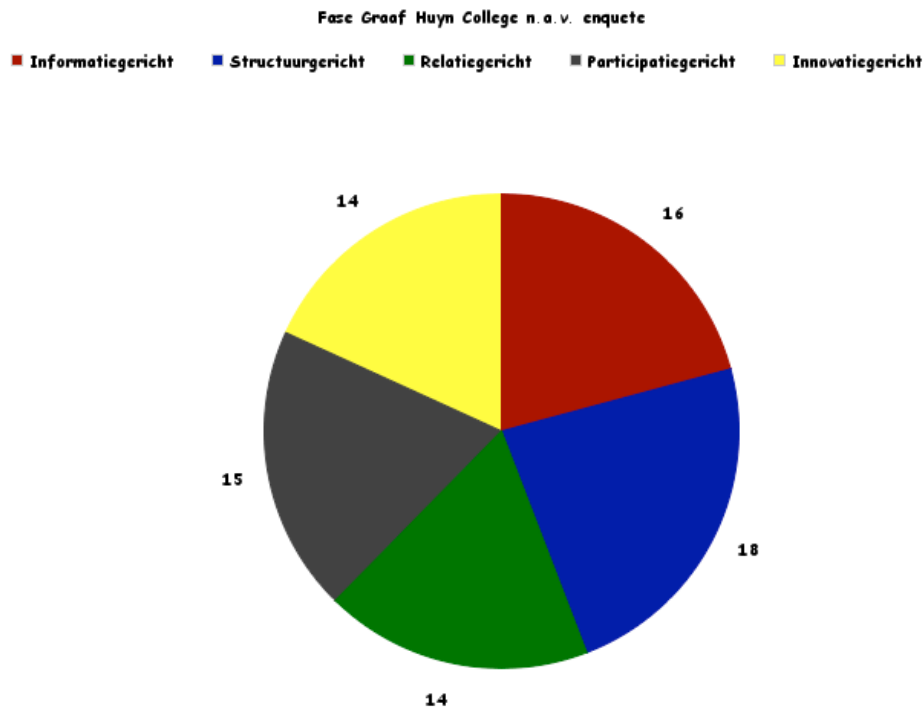
Op onze school vindt regelmatig contact tussen ouders en school plaats. Ouders krijgen structureel informatie over de school en hun kinderen via kennismakingsavonden, ouderavonden, email, via de website en de digitale nieuwsbrief. Daarnaast kunnen ouders ook invloed uitoefenen op het schoolbeleid. Dat kan formeel in de medezeggenschapsraad, maar ook via de oudervertegenwoordiging in de oudercommissies en de centrale ouderraad.

De centrale ouderraad is samengesteld uit vertegenwoordigers van de drie commissies (oudercommissie vmbo, onderbouw havo/vwo, bovenbouw havo/vwo). De centrale ouderraad vormt het overlegorgaan van ouders en centrale directie op unit-overstijgend niveau. De centrale ouderraad is meer gericht op beleidsmatige aspecten van de totale schoolorganisatie. Daarnaast vormt deze raad een klankbord voor het ouderdeel van de medezeggenschapsraad.

De conclusie die men kan trekken na het lezen van de bovenstaande samenvatting en n.a.v. de enquête (afkomstig uit P. de Vries (2007), bijlage 2 en 3) gehouden onder drie docenten en twee ouders (een van deze ouders was tot vorig jaar lid van de oudercommissie) is dat onze school het hoogste scoort op de lijst van een structuurgerichte school (zie onderstaand diagram). Dat betekent in het kort: ouders worden geïnformeerd waar nodig. Problemen worden opgelost door de directeur of een andere verantwoordelijke. De taken liggen vast; men weet bij wie men moet zijn. Ouders worden betrokken binnen vastgestelde grenzen.

Onze school is in beweging. Dat wil zeggen dat men niet wil vasthouden aan deze fase, maar dat er gewerkt wordt naar een nieuwe fase, namelijk de relatiegerichte fase. Dat kan men zien doordat men op school expliciet tijd reserveert voor ouders (zie opmerking over de centrale ouderraad). Er wordt geprobeerd problemen te voorkomen, door ouders vooraf goed te informeren. Ouders worden meer en meer bij beslissingen betrokken, al dient wel de opmerking te worden geplaatst dat deze ontwikkeling met

name binnen het Havo/VWO gedeelte plaatsvindt. Binnen het VMBO is deze ontwikkeling ook gaande, maar is het nog niet zover gevorderd als in het andere gebouw.



Ouderbetrokkenheid is van essentieel belang. Ouders horen betrokken te worden in de begeleiding van hun kind, ook wat betreft het proberen te voorkomen van vroegtijdige uitstroom. Door de relatie met ouders aan te halen, kunnen er afspraken gemaakt worden. Wanneer dit al in een vroeg stadium gebeurt, kan dat een positief effect hebben op het tegengaan van de vroegtijdige uitstroom. Op dit moment gebeurt het nog te vaak, dat ouders pas worden benaderd wanneer er een probleem is ontstaan. Eerder ouders erbij betrekken zou vaker escalatie van situaties kunnen voorkomen!

4.2.3 Onderwijssystemen

Er zijn binnen het onderwijs verschillende onderwijssystemen. Hieronder beschrijf ik achtereenvolgens de 1-zorgroute en de niveaus van zorg.

De 1-zorgroute:

Dit zorgtraject is ontwikkeld voor het basis- en speciaal onderwijs in het kader van 'Weer Samen Naar

School Plus'. WSNS+ is een overeenkomst tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en verschillende onderwijsorganisaties, opgericht in 2002. Er wordt in de 1-zorgroute beschreven hoe de zorg aan leerlingen in de groep, op school en in de regio kan worden vormgegeven. De 1-zorgroute is een van de mogelijkheden om passend onderwijs vorm te geven. Het doel is het onderwijsaanbod en de begeleiding van leerlingen beter af te stemmen op de onderwijsbehoeften van sommige leerlingen.

De niveaus van zorg:

Niveau 0: Gezondheidsbevordering en preventie op schoolniveau

School zorgt voor een veilige en gezonde omgeving voor zowel leerlingen als docenten en andere werknemers. Denk dan bijvoorbeeld aan goede ventilatie in de lokalen, een veilige verkeerssituatie rondom de school etc. Verder worden waar mogelijk ouders, de wijk en andere belanghebbenden bij school betrokken.

Niveau 1: Preventie en zorg op groepsniveau binnen de school

De zorg vindt plaats in de klas. De mentor overlegt met vakdocenten, afdelingsleider of zorgcoördinator hoe het probleem van de leerling aan te pakken. Op het niveau van de klas vindt de integratie plaats tussen kennis en sociale vaardigheden. De mentor houdt vorderingen bij in een leerlingvolgsteem.

Niveau 2: Extra zorg binnen het groepsniveau binnen de school

De zorg vindt plaats op het niveau van de school (zorg op niveau 1 blijkt ontoereikend). Op dit niveau krijgen docenten en mentoren advies met betrekking tot begeleiding van leerlingen in de klas. Eventueel kunnen deze specialisten ook daadwerkelijk in de klas komen voor ondersteuning.

Niveau 3: Hulpverlening op schoolniveau door interne deskundigen

De zorg vindt plaats in samenwerking met interne hulpverleners. Leerlingen krijgen extra ondersteuning buiten de groep. Eventueel wordt er ook op dit niveau een aanvraag voor verdere diagnostiek of extra zorg gedaan. In verband met een goede afstemming is een zorgcoördinator wenselijk. De school dient op het gebied van individueel-, groeps-, of schoolniveau een samenhangende zorgstructuur te bieden.

Niveau 4: Inschakelen van bovenschoolse en externe begeleiding

De gewenste resultaten worden niet bereikt; school wenst verder onderzoek en eventueel advies van bovenschoolse voorzieningen. Speciaal onderwijs of externe instanties. Voor verdere diagnostiek en begeleiding met betrekking tot ontwikkelingsproblematiek kan men GGD-JGZ raadplegen. Voor gedragsproblematiek en problematische thuissituaties wordt BJZ geraadpleegd. Vaak ontstaat er gezamenlijke verantwoordelijkheid, met duidelijk eigenaarschap. Dat is het gevolg van de betrokkenheid van meerdere externen. Er wordt gewerkt vanuit de "een kind, een plan" gedachte.

Niveau 5: (Tijdelijke) plaatsing in de bovenschoolse zorgvoorziening of speciaal onderwijs

De zorg vindt plaats buiten de school, binnen een voorziening. Binnen deze voorziening krijgt de leerling op maat een begeleidingsplan om te werken aan zijn leer-en/of gedragsprobleem. Het doel is om de leerling uiteindelijk weer terug te krijgen naar het reguliere onderwijs. Terugplaatsing hangt echter van een aantal factoren af. Om een leerling binnen een voorziening te krijgen, dient aanmelding te worden gedaan via een zogenaamd loket. Dit loket bepaalt aan de hand van een aantal criteria of een leerling in aanmerking komt en in welk programma er zal worden gestart.

Binnen onze school wordt gewerkt met niveaus van zorg. Met het oog op de beperking van de vroegtijdige uitstroom sluit dit onderwijszorgsysteem beter aan dan de 1-zorgroute. De mogelijkheden om tot de juiste beslissing te komen zijn uitgebreider.

4.2.4 Leerplicht en de kwalificatieplicht

Kinderen zijn in Nederland leerplichtig. Alleen in uitzonderingsgevallen kunnen kinderen worden vrijgesteld van deze leerplicht. Volgens de wetgeving moet elk kind op de eerste dag van de nieuwe maand na zijn of haar vijfde verjaardag naar school. De volledige leerplicht duurt tot en met het einde van het schooljaar waarin de jongere 16 jaar wordt (een schooljaar loopt van 1 augustus t/m 31 juli). Leerplicht houdt toezicht op het verzuim. Leerlingen die spijbelen worden gemeld bij de gemeente door de school. Sinds 1 augustus 2007 is de kwalificatieplicht van kracht geworden. De reden voor deze uitbreiding is er nog beter voor te willen zorgen dat voortijdig schoolverlaten van jongeren voorkomen wordt (de zogenaamde drop-outs) en dat zij een betere uitgangspositie weten te verschaffen op de arbeidsmarkt. De kwalificatieplicht gaat in nadat de volledige leerplicht is beëindigd. Voor wie geldt deze kwalificatieplicht?

Het betreft een ieder die:

- nog geen 18 jaar is
- nog geen startkwalificatie heeft behaald
- de volledige leerplicht achter de rug heeft.

Een jongere heeft een startkwalificatie met het behalen van een Havo- of Vwo-diploma en met het behalen van een diploma op niveau 2 van het MBO.

Binnen dit onderzoek wordt steeds gesproken over vroegtijdige uitstroom. Dit begrip heeft een engere betekenis dan het begrip voortijdige schoolverlater. In bijlage 1 wordt uitgebreid stilgestaan bij de verschillen.

4.2.5 De meest voorkomende redenen van vroegtijdige uitstroom

Er kunnen allerlei redenen zijn waarom een leerling vroegtijdig uitstroomt. Allen (2010) beweert dat de meest voorkomende redenen voor vroegtijdige uitstromers zijn:

Het kiezen van de verkeerde opleiding

Vaak weten leerlingen niet welke opleiding ze willen gaan volgen. Een keuze maken op 14-jarige leeftijd is dan ook een hele opgave. Ze kiezen vaak vanuit verkeerde redenen voor een opleiding. Regelmatig starten ze met een opleiding omdat hun vriendje dit ook gekozen heeft. Of omdat ze er een verkeerd beeld van hebben van de sector waar ze voor kiezen. Wanneer dan in de praktijk blijkt dat niet overeenkomt met hun eigen gecreëerde beeld, kan dit problemen opleveren met bijvoorbeeld de motivatie.

Problemen op school

Soms heeft een leerling problemen op de school die hij bezoekt. Denk aan bijvoorbeeld pesterijen of conflicten met docenten. Dit kan een reden zijn om school vroegtijdig, zonder diploma te verlaten.

Persoonlijke problemen

Regelmatig komt het voor dat de problematiek zich binnen de persoonlijke sfeer afspeelt. Psychische problemen, echtscheiding, verlies van een dierbare zijn enkele voorbeelden die het de leerling moeilijk maken om naar behoren op school te functioneren. Regelmatig stromen leerlingen vanwege deze problematiek uit.

Het opleidingsniveau is te moeilijk

Het blijkt dat een leerling soms moet werken op een niveau dat eigenlijk voor hem te moeilijk is. Afstroom binnen de school naar een lager niveau is dan een optie. Dit is niet mogelijk wanneer de leerling al aan het laagste niveau van de school deelneemt. Het gevolg is dan ook vaak dat zo'n leerling zonder diploma vroegtijdig uitstroomt.

Verhuizing

Het kan zijn dat een leerling naar een andere woonplaats verhuist, waardoor het een betere optie is om naar een andere school te gaan. Omdat de leerling niet bij ons zijn diploma haalt, is deze reden ook opgenomen. Voor onze school is dit een leerling die vroegtijdig bij ons uitstroomt.

Zorgtaken

Soms komt het voor dat een leerling zwanger raakt of binnen het gezin de zorgtaken op zich moet nemen. Dit kan leiden soms leiden dat een leerling vroegtijdig uitstroomt.

Allen (2010) is echter nog verder gegaan. Hij heeft per onderwijstype onderzocht wat de belangrijkste redenen zijn om vroegtijdig uit te stromen. Er blijken binnen het voortgezet onderwijs verschillen te zijn wat de redenen betreft. Volgens Allen(2010) zijn de drie belangrijkste redenen binnen het VMBO:

-Persoonlijke problemen. Met name de geestelijke gezondheid is een factor die binnen het vmbo regelmatig wordt genoemd als hoofdreden om vroegtijdig uit te stromen.

-Problemen op school. Conflicten met docenten en/of medeleerlingen schijnen binnen het vmbo vaker voor te komen dan binnen het havo/vwo. Deze conflicten hebben soms als resultaat dat de leerling vroegtijdig uitstroomt.

-Verkeerde opleidingskeuze. Pas op de derde plaats wordt deze reden aangewezen voor de vroegtijdige uitstroom van een leerling.

Binnen het havo/vwo zijn de drie belangrijkste redenen van vroegtijdige uitstroom achtereenvolgens de geestelijke gezondheid, de verkeerde opleidingskeuze en de zwaarte van de opleiding. In tegenstelling tot het vmbo stromen leerlingen veel minder uit vanwege persoonlijke problemen of problemen op school.

4.2.6 Passend onderwijs

"Passend onderwijs staat voor maatwerk in het onderwijs. Voor elk kind en iedere jongere onderwijs dat aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en talenten. Geen kind tussen wal en schip dus. "

<http://www.passendonderwijs.nl/>

Het passend onderwijs werd in 2005 geïntroduceerd door de toenmalige minister van Onderwijs, Maria van der Hoeven. Het streven van passend onderwijs is om zowel een leerling met als zonder beperking de mogelijkheid te bieden naar de dezelfde school te gaan. Het is de bedoeling dat het nieuwe stelsel passend onderwijs op 1 augustus 2012 in werking treedt. Het nieuwe wettelijke kader is vanaf augustus 2011 van toepassing voor ieder schoolbestuur. Echter zullen er dan nog vele verschillen zijn qua beleidsvorming binnen de diverse schoolbesturen. Wel kan gesteld worden dat op dit moment alle schoolbesturen Passend Onderwijs hoog op hun agenda hebben staan. Met name welk

beleid er moet komen en welke invulling van dit beleid daar voortvloeit is op dit moment bij veel besturen nog niet vastgelegd.

Passend onderwijs zal er aan bijdragen dat er nog meer dan voorheen aandacht zal komen voor vroegtijdige uitstromers. Door in te zoomen op leerlingen, zullen potentiële uitvallers eerder in beeld komen, waardoor de begeleiding eerder kan worden opgestart.

4.2.7 Maatwerk en handelingsgericht werken

Maatwerk en handelingsgericht werken zijn twee begrippen die onlosmakelijk met Passend Onderwijs zijn verbonden. Over handelingsgericht werken zegt Pameijer e.a.(2006): "Handelingsgericht werken is van toepassing als er een gerichte vraagstelling betreffende het kind is: welk probleem ligt er, hoe komt dat en hoe kunnen we dit het beste aanpakken?". Maatwerk volgt uit handelingsgericht werken. Wanneer je bekeken hebt wat een leerling nodig hebt, ga je daar je begeleiding op afstemmen. Er zal bekeken worden welke extra middelen er kunnen worden ingezet om de leerling in zijn onderwijsbehoefte te voorzien. Daar het steeds verschillende scenario's zijn, is er geen eenduidige oplossing. Vandaar dat per keer en per leerling bekeken moet worden hoe het traject er komt uit te zien. Maatwerk wordt nu al op veel scholen geleverd, maar na de invoering van het Passend Onderwijs is dit begrip bij geen enkele school meer weg te denken.

Met betrekking tot de aanpak van vroegtijdige uitstroom zullen handelingsgericht werken en maatwerk een positieve bijdrage kunnen leveren. Je gaat bekijken waarom de dreiging tot vroegtijdig uitstromen bestaat. Door middel van maatwerk probeer je een aangepaste leerroute uit te zetten om de dreiging van uitstromen weg te nemen. De invoering van passend onderwijs zorgt er dus voor dat ook het begrip maatwerk een onderdeel wordt van het schoolbeleid. Dat is nu vaak nog niet het geval.

Maatwerk is ook toegepast bij leerling K. Dit maatwerk zal kort worden beschreven in hoofdstuk 5 en is tevens terug te vinden in bijlage 7.

4.2.8 Concepten

Hieronder wordt kort aangegeven welke concepten terug zullen komen bij de aanbevelingen in hoofdstuk 6:

-Beleid met betrekking het tegengaan van vroegtijdige uitstroom

Belangrijk in de strijd tegen vroegtijdige uitstroom is de aanwezigheid van (intern) beleid. Deze aanbeveling vloeit voort uit de verschillende uitgevoerde handelingen tijdens dit onderzoek. De enquête, de case-study en ook de diepte interviews brengen elk op hun eigen manier naar voren waarom (intern) beleid met betrekking tot vroegtijdige uitstroom van belang is.

-Maatwerk

Met de komende ontwikkelingen en de opgedane ervaringen uit het verleden is maatwerk een begrip dat erg sterk naar voren komt binnen dit meesterstuk.

-Handelingsplannen

Om het maatwerk overzichtelijk te houden en te toetsen op zijn effectiviteit kan een handelingsplan een goed middel zijn. De stappen die worden ondernomen om de leerling te helpen en te begeleiden worden in het handelingsplan vastgelegd. Binnen mijn school is de mogelijkheid aanwezig om zo'n handelingsplan in te gaan zetten.

-Aanbeveling om de samenwerking met het bedrijfsleven te stimuleren

Om maatwerk te kunnen laten slagen en dus de kans op succes, is de samenwerking met het bedrijfsleven onontbeerlijk. Over het algemeen zijn leerlingen die een basisberoepsgerichte leerweg volgen, namelijk praktischer ingesteld dan leerlingen op een ander niveau binnen het vmbo. Vandaar dat binnen de basisberoepsgerichte leerweg het maatwerk voornamelijk zal bestaan uit een combinatie van leren en werken tegelijk. Uit de enquête, de case-study en het diepte interview komt telkens naar voren dat er intensievere contacten dienen te komen met het bedrijfsleven.

4.2.9 Verklaringstheorie

"Het is niet eerlijk om van tieners te verwachten dat ze op een volwassen manier beslissingen nemen, terwijl hun hersenen nog niet af zijn" Giedd (2002). Wanneer we kijken naar de onderzochte doelgroep van deze meesterproef kun je stellen dat de meeste leerlingen tussen de 14 en 17 jaar zijn. Er is door verschillende onderzoeken reeds aangetoond dat deze jongeren vaak gewoonweg niet in staat zijn om weloverwogen beslissingen te nemen.

"Wat het extra ingewikkeld maakt, is dat de verschillende hersengebieden niet tegelijkertijd en in het zelfde tempo rijpen. Het verklaart waarom pubers moeite hebben met complexere vaardigheden zoals plannen, vooruitkijken. Een 17-jarige jongen kan heel zelfstandig overkomen, maar soms ook nog kinderlijk gedrag vertonen." Nelis (2010)

Nelis gaat verder: " De zaak wordt nog gecompliceerder. Terwijl de geslachtsrijping al is voltooid, zijn jongeren sociaal-emotioneel en cognitief nog lang niet uitgegroeid." Wanneer deze gegevens worden afgezet tegen het gegeven dat de meeste leerlingen al op hun 14^e jaar in het vmbo een belangrijke keuze met betrekking tot hun toekomst moeten maken, dan kan worden gesteld dat het misschien wel helemaal niet zo vreemd is, dat veel leerlingen een verkeerde keuze maken. Maar ook het feit dat de sociaal-emotionele ontwikkeling nog niet is afgerond, geeft meer duidelijkheid. Volgens de beschreven fase 2 met betrekking tot de sociaal emotionele ontwikkeling hebben de meeste jongeren in de leeftijd van 14 tot 16 jaar regelmatig tot vaak last van stemmingswisselingen. Vaak hebben deze stemmingswisselingen hun weerslag op relaties. Nelis (2010). Dit zou kunnen verklaren waarom veel jongeren problemen ondervinden binnen de persoonlijke sfeer, en dus ook op school! De vraag is dan ook voor het onderwijs, hoe met deze constatering om te gaan om zo een positieve bijdrage te kunnen leveren aan het beperken van de vroegtijdige uitstroom?

Jolles (2010) zegt daarover: '.....er een betere schoolse ontwikkeling is te realiseren door meer te investeren in de voorwaarden voor leren en aan te sluiten bij de natuurlijke vaardigheden van het kind. Dat betekent dat de docent moet openstaan voor de vraag "waar staat dit kind? In welke fase zit het? Waar liggen zijn interesses? Welke

strategieën gebruikt het? Welke ervaringen heeft hij in zijn leven opgedaan." De link met maatwerk en handelingsgericht werken is gelegd!

4.3 Toelichting op keuzes en vooronderstellingen

De keuzes die zijn gemaakt, vloeien voort uit de interviews, de enquête en de evaluatie van de zogenaamde case-study. Ik ben van mening dat deze vormen van onderzoek het meest zouden bijdragen aan bruikbare resultaten binnen onze school.

Hoofdstuk 5 De gehanteerde methode

In dit hoofdstuk wordt nader bekeken hoe het onderzoek tot stand is gekomen, waar de gegevens vandaan komen, hoe deze geïnterpreteerd zijn en wat het uiteindelijke resultaat is van het onderzoek.

5.1 De doelgroep van het onderzoek

In dit onderzoek is met name gekeken naar de leerlingen in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg op onze school. Deze leerlingen kunnen deel uitmaken van de sector Zorg en Welzijn, Techniek of Administratie. Er is geen selectie op basis van bijvoorbeeld geslacht, afkomst, sector. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen ligt tussen de 14 en 16 jaar. Het grootste gedeelte van de leerlingen is woonachtig in de gemeente Sittard-Geleen.

5.2 De deelvragen

De centrale onderzoeksvraag is reeds in hoofdstuk 2 uitgebreid besproken. Deze was ook alweer:

"Wat is er nodig binnen het vmbo van onze school om de vroegtijdige uitstroom van basisberoepsgerichte leerlingen in de bovenbouw te beperken?"

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn er een aantal deelvragen opgesteld. Deze zijn:

- 1) Met welke redenen zijn leerlingen de afgelopen 3 jaar uitgestroomd?
- 2) Wat gebeurt er op dit moment om vroegtijdige uitstroom te beperken binnen onze school?
- 3) Hoe pakt een andere middelbare school dit probleem aan?

Wat deelvraag 1 betreft, kan de informatie worden gehaald uit de archieven van de school. De benodigde informatie gaat terug tot 3 jaar geleden. Aan de hand van deze gegevens zal een overzicht worden gemaakt van de verschillende redenen waarom leerlingen zijn uitgestroomd. Verder heb ik de beschikking gekregen over de IDU-gegevens. IDU is de afkorting voor Instroom, Doorstroom, Uitstroom. Anders gezegd zijn dit de statistieken waarin je kunt terugvinden hoeveel leerlingen die op je school beginnen in een keer hun diploma halen, welke leerlingen ergens blijven hangen en welke leerlingen zonder diploma uitstromen.

Deelvraag 2 zal worden beantwoord door het gebruik van een zelfontworpen enquête. Deze enquête wordt verstrekt onder alle collega's die werkervaring hebben binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Verder heeft het interview met de eigen unitdirecteur hier ook aan bijgedragen.

Om deelvraag 3 te kunnen beantwoorden, is er contact gelegd met twee leidinggevendenden van verschillende middelbare scholen. Door middel van een semigestructureerd interview zal ook deze vraag worden beantwoord.

5.3 De onderzoeksplanning

De start van dit onderzoek was reeds in september 2009. De onderzoeksvraag was toen nog zeer uitgebreid. Het heeft zeker tot november 2010 geduurd voordat de definitieve onderzoeksvraag er lag. In die tussentijd is er gezocht naar theorie die te maken had met vroegtijdige uitstroom. Ondanks dat de onderzoeksvraag steeds werd bijgesteld, was het wel duidelijk dat het onderzoek zou gaan over vroegtijdige uitstroom. Vanaf december 2010 is gestart met het benaderen van personen die een bijdrage zouden kunnen leveren aan dit onderzoek. In maart en april 2011 is de enquête ontwikkeld en uitgedeeld. Ook zijn de interviews in deze periode afgenomen en in mei 2011 verwerkt. De uitvoering van de casus betreffende maatwerk is in november 2010 gestart. Met het schrijven van het meesterstuk is in januari 2010 een begin gemaakt. Vanaf april 2011 is parallel aan de uitvoering van de opdrachten ook het schrijven geïntensiveerd. Na afsluiting en goedkeuring van het meesterstuk zal er aan het managementteam van het vmbo een presentatie worden gegeven over het onderzoek en de eindresultaten. Dit staat gepland voor 28 juni 2011.

5.4 Het verzamelen van de benodigde informatie

Deelvraag 1 vroeg om te gaan spitten in de archieven. De administratie van onze school reikt tot drie jaar terug. In de beschikbare informatie staat beknopt waarom een leerling school vroegtijdig heeft verlaten en waar hij / zij naar toe is vertrokken. Bij onduidelijkheden over de precieze reden, is navraag gedaan bij de betreffende coördinator-leerlingenzorg. Tevens is informatie verzameld over welke stappen er zijn ondernomen om deze vroegtijdige uitstroom te voorkomen.

Om deelvraag 2 te kunnen beantwoorden is er gebruikt gemaakt van een interview met de unitdirecteur vmbo van mijn school. Om niet alleen af te gaan op één visie met betrekking tot het probleem, is er gekozen om deze deelvraag ook op te nemen in de enquête welke aan alle docenten die werkzaam zijn in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg is uitgereikt. Met name de enquête heeft voor een breder beeld gezorgd, zodat deze vraag kon worden beantwoord. Met een enquête kon op korte tijd een grote groep worden bereikt. Om aan het einde van de meesterproef betrouwbare uitspraken en aanbevelingen te kunnen doen, is het verzamelen van vele gegevens een voorwaarde. Als laatste aanvulling heb ik ook de casestudy van leerling K. ernaast gelegd. Deze casus is namelijk een feitelijk praktijkvoorbeeld hoe recent is omgegaan met een vroegtijdige uitstromer.

Voor deelvraag 3 ben ik buiten onze school gaan kijken. Ik heb de medewerking gevraagd en gekregen van twee leidinggevendenden van andere middelbare scholen. Door middel van een semigestructureerd interview ben ik op zoek gegaan naar informatie omtrent dit onderwerp. Deelvraag 3 is uiteraard ook ter sprake gekomen. Deze vraag

vind ik erg belangrijk met het oog op de aanbevelingen. Doordat een van de geraadpleegde scholen deel uitmaakt van het samenwerkingsverband en ook een school is uit dezelfde regio, ben ik van mening dat zij adviezen kunnen geven die ook toepasbaar zijn op onze situatie binnen school. De benadering van de unitdirecteur was een bewuste keuze; hij is immers voorzitter van de zorggroep en tevens beheerder van de portefeuille zorg op zijn school. Vroegtijdige uitstroom is een verschijnsel dat zeer zeker binnen de categorie zorg thuishoort.

5.4.1 Het tot stand komen van een interview

Er is zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering van het interview rekening gehouden met een aantal zaken zoals Kallenberg e.a. (2007) deze beschrijven. Zo was er vooraf steeds duidelijk met welk doel het interview werd afgenomen. Met dit doel is bewust gezocht naar personen waarvan nagenoeg zeker was dat zij in staat waren die informatie te verschaffen die nodig was om dat doel te bereiken. Uiteraard vraagt zo'n instelling een gedegen voorbereiding en dit is dan ook gebeurd. De vragenlijst is van tevoren opgesteld en voorgelegd aan de LOL-begeleider en aan een collega (critical-friend). De uiteindelijke lijst is steeds de leidraad geweest van de interviews (bijlage 4). Dit zorgde voor structuur en duidelijkheid, omdat immers helder was welke onderwerpen besproken zouden worden. Deze opzet zorgde er ook voor dat de afgenomen interviews met elkaar te vergelijken waren.

De leiding van het gesprek was steeds in handen van de onderzoeker. Zoals Kallenberg e.a. (2007) reeds aangaven, betekent dat dus ook dat een interview en zijn uitkomsten niet geheel objectief kunnen zijn. Het is onmogelijk om tijdens zo'n interview het effect van je eigen inbreng geheel uit te vlakken.

Om een goed interview te leiden is het belangrijk ervoor te zorgen, indien dit mogelijk is, dat er een vertrouwensrelatie is tussen de gesprekspartners. Wanneer iedereen zich op zijn gemak voelt, zal dit ten goede komen aan het interview. Vragen zullen vaak uitgebreider worden beantwoord en de geïnterviewde zal eerder openheid van zaken geven. Tijdens de afgenomen interviews was er sprake van een "collegiale professionaliteit". Vragen werden beantwoord en waar mogelijk werd er extra informatie gegeven, waar niet om gevraagd werd. Deze informatie heeft zeker een bijdrage geleverd aan dit onderzoek.

Het verzamelen van informatie door middel van een interview is een tijdrovende bezigheid. Ik heb me dan ook beperkt tot het interviewen van drie professionals, zowel in school als daarbuiten.

5.4.2. Het tot stand komen van de enquête

Het is vanaf het begin duidelijk geweest, dat ik graag de meningen en ervaringen van collega's wilde verwerken binnen de meesterproef. Onder het motto "twee weten meer dan een" kom je al snel tot de conclusie dat een enquête een goed middel is om in korte tijd veel informatie te verzamelen. De enquête is zelf ontwikkeld. Er is niet gezocht naar een kant-en-klare enquête, omdat deze nooit voldoende zou aansluiten op de situatie binnen onze school. Uiteraard is er wel voorwerk gedaan op internet, net zoals

er gebruik is gemaakt van beschikbare literatuur over het maken van een enquête (Kallenberg e.a., 2007).

De vragen zijn ontstaan door literatuur te bestuderen met betrekking tot voortijdige schoolverlaters (Allen e.a., 2010). Zoals reeds is aangegeven is dit begrip niet geheel hetzelfde als het begrip vroegtijdige uitstroom (bijlage 1). Echter konden er wel een aantal vragen uit afgeleid worden.

Eind april 2011 is de enquête opgesteld en voorgelegd aan een critical-friend en aan mijn LOL-begeleider. De feedback en tips die ik ontving heb ik verwerkt waardoor een aangepaste versie van de enquête ontstond. Deze versie heb ik begin mei 2011 verspreid onder alle collega's die werkzaam zijn of waren binnen mijn gestelde doelgroep. De opgestelde enquête bestond uit 11 vragen, die gedeeltelijk open en gedeeltelijk gesloten waren (bijlage 5)

5.4.3 De informatie uit de casestudy

De informatie verkregen uit de casestudy is reeds verzameld tijdens de uitvoering van casus 3 binnen de Master SEN-opleiding tot zorgcoördinator. Voor deze casus is de problematiek die speelde rondom leerling K. beschreven en geanalyseerd. De stappen die daar uit zijn voortgekomen sluiten goed aan op dit meesterstuk, vandaar dat deze casestudy is opgenomen binnen dit onderzoek (bijlage 6 & 7).

5.5 Data-analyse

Na afname van de enquête zijn alle vragen een voor een bekeken en geturfd.

Antwoorden op open vragen zijn genoteerd en waar mogelijk ook geturfd. Zo ontstond een beeld van de ideeën en opmerkingen van collega's. Met name de open vragen leverden veel informatie op, die invloed hebben gehad op de aanbevelingen.

De gegevens uit de interviews zijn tijdens de gesprekken in telegramstijl genoteerd. Na afloop is het interview meteen uitgeschreven. Uiteindelijk zijn de belangrijkste gegevens samengevat. De samenvattingen zijn belangrijk geweest voor het tot stand komen van de aanbevelingen.

De beschikbare relevante data-analyse vanuit de casestudy is in bijlagen aan het onderzoek toegevoegd.

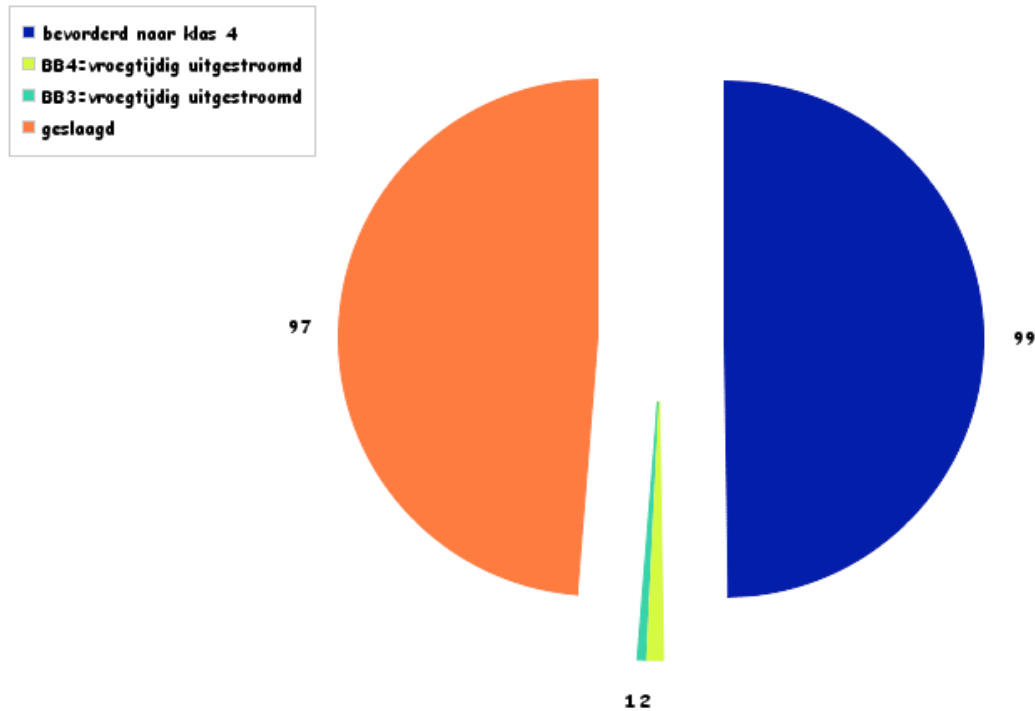
5.6 De resultaten van het onderzoek per deelvraag bekeken

Na uitvoering van de enquête, de drie interviews, de uitvoering van de casestudy en na bestudering van de archieven van onze school kunnen de 3 deelvragen beantwoord worden. De uitkomsten zullen nu per deelvraag worden besproken.

1) Met welke redenen zijn leerlingen de afgelopen 3 jaar uitgestroomd?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden heb ik gebruik mogen maken van de archieven van school en de IDU-overzichten.

vroegtijdige uitstroom BB3/BB4 2007-2008

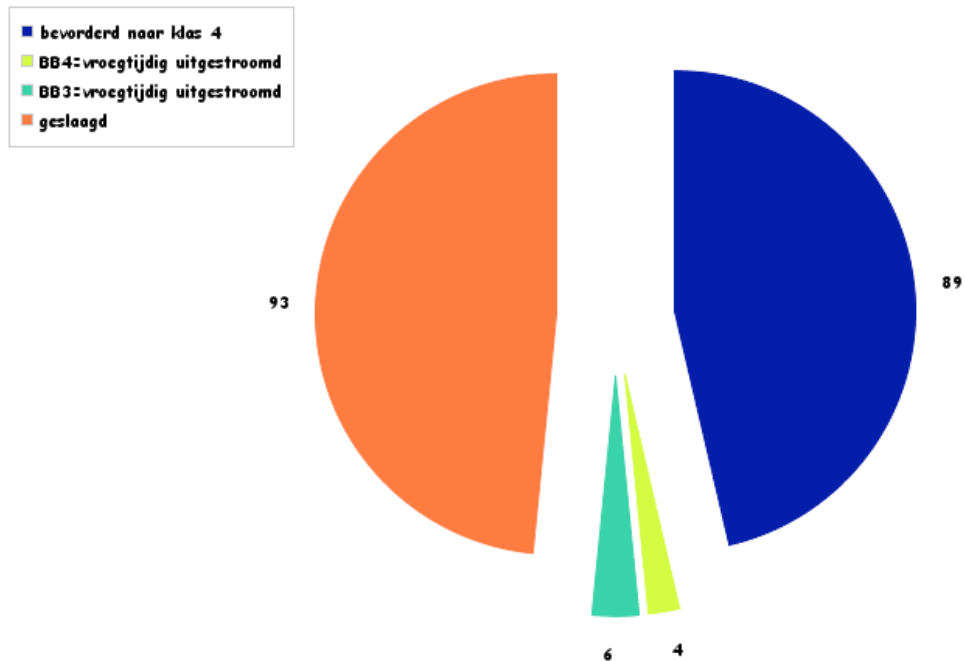


Redenen van vroegtijdige uitstroom binnen de basisberoepsgerichte leerweg klas 3+4 2007-2008:

-Twee leerlingen zijn vanwege een verhuizing naar een andere gemeente van school gewisseld. Dit betrof zowel een leerling uit een BB3-klas als een BB4-klas.

-Een leerling is vanwege gedragsproblematiek en in het kader van het samenwerkingsverband op een andere middelbare school begonnen. Dit betrof een leerling uit een BB4-klas.

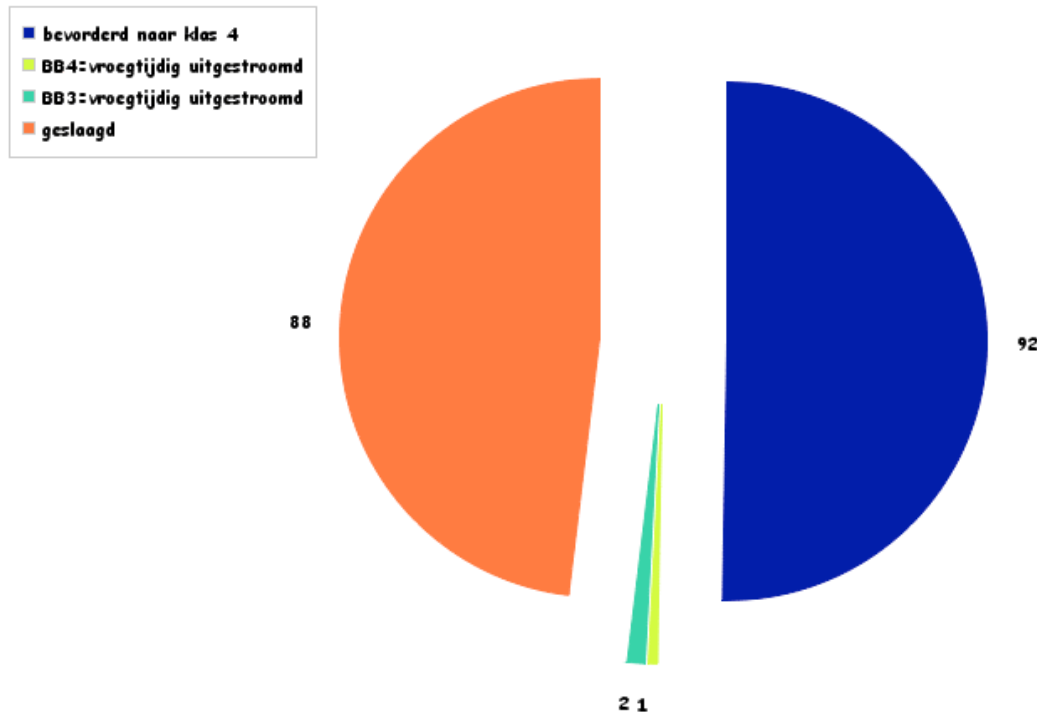
vroegtijdige uitstroom BB3/BB4 2008-2009



Redenen van vroegtijdige uitstroom binnen de basisberoepsgerichte leerweg klas 3+4 2008-2009:

- Drie leerlingen zijn vanwege gedragsproblematiek vroegtijdig uitgestroomd. Deze leerlingen zijn binnen verschillende settings geplaatst. Dit varieerde van twee leerlingen binnen niveau 1 van Leeuwenborgh, tot 1 leerling binnen een bovenschoolse voorziening. Dit betrof allemaal BB3-leerlingen.
- Een leerling is vanwege leerproblematiek overgeplaatst naar de praktijkschool. Dit betrof een BB3-leerling.
- Twee leerlingen zijn vanwege de maximale verblijfsduur vroegtijdig uitgestroomd. Dit betrof twee BB3-leerlingen.
- Een leerling is vroegtijdig uitgestroomd vanwege een verhuizing. Dit betrof een BB4-leerling.
- Twee leerlingen hebben na het niet behalen van hun BB-diploma ervoor gekozen op een andere school het jaar over te doen. Dit in overleg met school. Dit betrof twee BB4-leerlingen.
- Een leerling heeft niet aan alle vakken voldaan en is met certificaten van school gegaan. Dit betrof een BB4-leerling.

vroegtijdige uitstroom BB3/BB4 2009-2010



Redenen van vroegtijdige uitstroom binnen de basisberoepsgerichte leerweg 2009-2010:

- Twee leerlingen zijn vanwege gedragsproblemen overgestapt naar niveau 1 binnen Leeuwenborgh. Dit op advies van onze school. Dit betrof twee keer een BB3-leerling.
- Een leerling is vanwege een verhuizing naar een andere gemeente van school gewisseld. Dit betrof een BB4-leerling.

Kijkend naar de cijfers van vroegtijdige uitstroom kan worden gesteld dat de voornaamste redenen van uitstroom betreffen:

- Gedragsproblematiek. Dit vloeit vaak voort uit persoonlijke en / of sociale problemen. Ondanks de begeleiding van school is het zeer moeilijk om hier invloed op uit te oefenen. Vandaar dat het regelmatig voorkomt, dat school deze leerling vroegtijdig moet laten uitstromen, om zo de ruimte te creëren voor eventuele gespecialiseerde hulp
- Verhuizing. Hier heb je als school geen vat op. Echter tellen deze leerlingen wel mee als vroegtijdige uitstromers. Zij behalen immers niet op onze school hun diploma. Voor onze school zijn ze dus vroegtijdige uitstromers.
- Leerproblemen. Leerlingen verlaten regelmatig de school, omdat blijkt dat zij niet goed (kunnen) functioneren op het niveau waar zij zich bevinden. Plaatsing op een ander niveau (lees: praktijkschool) is binnen de bovenbouw niet meer mogelijk.

2) Wat gebeurt er op dit moment om vroegtijdige uitstroom te beperken binnen onze school?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik de informatie gehaald uit de archieven van school, de casestudy van leerling K. en het interview met onze unitdirecteur vmbo. Daar er op dit moment nog geen intern geschreven beleid is binnen onze school, is er geen eenduidige gestructureerde route wat de beperking van vroegtijdige uitstroom betreft. Wel kan worden gesteld dat er acties binnen school worden uitgevoerd om de leerlingen die vroegtijdig dreigen uit te stromen te begeleiden. Afhankelijk van de redenen van potentiële uitstroom en van de betrokken personen kunnen deze acties verschillen. Ik gebruik de casestudy van leerling K. om deelvraag 3 te beantwoorden. Ik ben van mening dat ik dit voorbeeld als leidraad mag gebruiken, omdat de uitgevoerde acties ook in vergelijkbare situaties van toepassing kunnen zijn:

- Dossiervorming. In ons leerlingvolgsysteem zit ook een onderdeel om dossiervorming tot stand te brengen. Bij K. is hier goed gebruik van gemaakt. In leerjaar 1 en 2 is er regelmatig beschreven hoe het verloop van K. was. Incidenten en afwijkende gebeurtenissen werden ook binnen dit onderdeel beschreven. Zo is door de jaren heen goed beschreven hoe K. zich gedragsmatig ontwikkelde. Met het oog op de latere plaatsing binnen het speciale onderwijs heeft dit dossiergedeelte een grote bijdrage geleverd.

- Overleg met collega's. Door met collega's regelmatig te reflecteren op het gedrag van leerlingen, draag je bij aan het signaleren en analyseren van afwijkend gedrag. In het geval van K. werd regelmatig overlegd of hij bepaald gedrag steeds vertoonde of alleen bij bepaalde docenten. Door dit te bespreken kun je helder krijgen wat deze leerling aan ondersteuning nodig heeft. In het geval van K. bleek dat hij het gedrag in bijna alle situaties liet zien.

- Overleg met ouders. Dit is een zeer essentieel punt. Immers werken wij met hun kinderen. In het geval van K. werden ouders vanaf het begin bij de besprekingen betrokken. De bevindingen en de vorderingen werden met hen op afgesproken tijden besproken. Door de openheid stimuleer je het contact met de ouders. Met betrekking tot de begeleiding is dit zeer belangrijk. Om een zo effectief mogelijk resultaat te boeken is het belangrijk dat je op een lijn zit met de ouders. In veel gevallen blijkt dat ondersteuning op school onvoldoende is en dat er ook buiten school moet worden gekeken naar ondersteuning, bijvoorbeeld in de thuissituatie. In dat geval is een goede samenwerking essentieel. Uiteraard lukt dit niet in alle gevallen, wat meestal ook terug is te zien in de effecten van de begeleiding.

- Het Zorg Advies Team. De rol binnen onze school van het ZAT wordt steeds groter. Echter verschilt het per sector en per coördinator-leerlingenzorg hoe deze rol wordt ingevuld. Zo vraagt de een advies aan het ZAT, hoe nu verder. Een ander is al verder en deelt het ZAT mee, welke stappen er reeds zijn ondernomen. In het geval van K. is het ZAT vanaf het begin betrokken geweest bij de begeleiding. Elke maand werd even kort de stand van zaken besproken en waar nodig werd advies gegeven.

- Trainingen binnen school. Onze school heeft een aantal voorzieningen waar onder bepaalde omstandigheden en in overleg met het ZAT aan kan worden deelgenomen. Denk dan aan Sociale Vaardigheidstraining (SOVA), Faalangstreductietraining, Rots- en

Watertraining. In sommige gevallen bieden deze trainingen ondersteuning bij het beperken van vroegtijdige uitstroom. Bijvoorbeeld door te leren omgaan met emoties en deze beter te reguleren. K. heeft in klas 2 op verzoek van school en met goedkeuring van de ouders deelgenomen aan de Sova-training.

-Maatwerk. Soms blijkt dat een leerling niet meekan op de reguliere manier. Het kan dan motiverend voor de leerling werken om een aangepaste leerroute uit te zetten, aangevuld met meer praktijk in de vorm van een stage. In het geval van K. is dit ook gebeurd. Daar K. onhandelbaar dreigde te worden in de klassensituatie en anderen (leerlingen en docenten) daar last van ondervonden, is ervoor gekozen om te kijken naar een andere vorm van onderwijs. Vanwege de leerplichtwet moet je als school wel zorgen voor een door de onderwijsinspectie goedgekeurde invulling. Dit is bij K. ook gebeurd. Het maatwerk van K. bestond uit individuele les op het gebied van Engels, Nederlands en wiskunde. Daarnaast bezocht K. een bouwbedrijf waar hij 1 op 1 begeleid werd. Deze stage is uiteindelijk in 10 weken tijd uitgebreid van een dag naar drie dagen. Dit, omdat zowel het bedrijf als K. zeer tevreden waren over de vorderingen.

-Externe hulpverlening. Regelmatig blijkt dat de geboden hulp door school niet toereikend is. Het komt dan ook voor dat een leerling ook buiten school ondersteuning krijgt. Belangrijk is dat ouders de problematiek erkennen en bereid zijn om ook buiten school op zoek te gaan naar deze ondersteuning. Met erkennen wordt hier bedoeld dat ouders bewust zijn van het feit, dat ondanks de extra begeleiding van docenten binnen en buiten de klassensituatie niet het gewenste resultaat wordt behaald. In het geval van leerling K. erkenden ouders de besproken problematiek en zij waren bereid ook ondersteuning te zoeken buiten school. Om in aanmerking te komen voor deze ondersteuning is een doorverwijzing nodig. Deze kan worden verkregen bij de huisarts. Voor K. betekende de extra ondersteuning een vorm van agressie-regulatie therapie. Vanuit deze begeleiding bleek dat er verder onderzoek moest worden verricht. Daar bleek onder andere uit dat K. een IQ had van 70. Dit verklaarde voor een deel het gedrag van K. Het bleek dat K. niet meekan op school. Uiteindelijk heeft dit extra onderzoek er aan bijgedragen dat K. op de plek terecht is gekomen waar hij nu zit.

3) Hoe pakt een andere middelbare school dit probleem aan?

Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik gesproken met twee leidinggevenden van verschillende scholen.

Van school 1 heb ik de unitdirecteur vmbo gesproken. Deze leidinggevende heeft naast zijn taak als directeur ook de portefeuille zorg binnen zijn takenpakket. Op zijn school is ook geen intern, geschreven beleid aanwezig. Zoals hij aangaf tijdens het interview bouwt deze school verder op eerdere successen. Met name uitbreiding van praktijken, het liefst gecombineerd met een externe stageplek binnen een bedrijf, heeft voor deze school een positieve uitwerking gehad. Ze adviseren dan ook om voor leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg, die dreigen te gaan uitstromen, een andere leerroute uit te stippelen. Deze zou moeten bestaan uit een beperkt stuk theorie, aangevuld met een uitgebreide stageplaats binnen een bedrijf, waar de leerling 1 op 1 begeleid wordt. Door goede afspraken tussen het bedrijf en de school, kan de dreiging van vroegtijdige uitstroom afnemen. Wat school 2 betreft heb ik gesproken met de oud-algemeen

directeur. Deze leidinggevende werkt sinds 2 jaar bij ons op school binnen de centrale directie. De oud-directeur heeft dezelfde vraag voorgelegd gekregen. Op zijn school werd er op een andere manier gewerkt. Met name de stevige teamstructuur en de vele aanwezige sectoren boden de school de gelegenheid de vroegtijdige uitstroom zoveel mogelijk te beperken. Binnen de school was met name één sector dusdanig ingericht, dat potentiële vroegtijdige uitstromers binnen deze sector geplaatst werden. Dit had te maken met de aansluiting op niveau 1 en de aanwezigheid van gespecialiseerde functionarissen, die getraind waren om deze leerlingen intensief te begeleiden op het gebied van de nodige zorg. Wel gaf ook deze leidinggevende duidelijk aan voor de doelgroep meer praktijk en minder theorie te zien. Ook hij bevestigde dat hij gelooft in een uitbreiding van praktijk in de vorm van een stage binnen het bedrijfsleven.

5.7 De interpretatie van de resultaten

Met het oog op dit onderzoek zal nu achtereenvolgens de betrouwbaarheid, de validiteit en het toepassen van triangulatie worden besproken

5.7.1 De betrouwbaarheid

Een van de criteria die worden gesteld aan het onderzoek is, is dat het onderzoek betrouwbaar moet zijn. Harinck e.a. (2007) zeggen daarover "Met betrouwbaarheid wordt verwezen naar de herhaalbaarheid, de nauwkeurigheid van een meting."

Betrouwbaarheid speelt een grote rol met betrekking tot de kwaliteit van een onderzoek.

-Het interview

De vragen voor het interview zijn vooraf opgesteld. De kernvragen met betrekking tot de centrale onderzoeksvraag zijn tijdens alle interviews teruggekomen. Dit om de antwoorden met elkaar te kunnen vergelijken. De opzet van het interview was semigestructureerd. Zo wist ik dat alle kernvragen bij elk interview aan de orde kwamen. Ook is er dan ".....een zeker mate van vergelijkbaarheid van de gegevens uit de interviews aanwezig." Kallenberg e.a. (2007). De keuze voor deze opzet had onder andere te maken met de betrouwbaarheid. Deze was meer gewaarborgd bij een semigestructureerd interview dan bij een open interview. Bij een open interview zijn de gegevens veel moeilijker te controleren.

- De enquête

Ook bij de enquête is er geprobeerd rekening te houden met een aantal criteria die van toepassing zijn op het begrip betrouwbaarheid. Zo is de vragenlijst voor feedback voorgelegd aan een collega-student(critical-friend) en aan de LOL-begeleider. De gegeven feedback is voor uitreiken van de enquête verwerkt in de vragenlijst.

Verder ben ik van mening dat de enquête representatief is voor de docenten die werkzaam zijn binnen de basisberoepsgerichte leerweg bovenbouw. Van de 27 collega's die in deze doelgroep werken, hebben 23 personen deelgenomen aan de enquête. Deze 23 deelnemers vervullen verschillende functies binnen verschillende lagen van de basisberoepsgerichte leerweg.

Verder zijn de vragen van de enquête betrouwbaar, omdat de vragen van te voren kritisch zijn uitgeschreven en bekeken. Waar nodig is extra informatie gegeven om bij

te dragen aan een heldere vraagstelling. Doordat alle deelnemers dezelfde vragen in dezelfde volgorde moesten beantwoorden, was vergelijken van antwoorden geen moeilijke opgave. Door de overzichtelijkheid van de antwoorden en de gestructureerde opzet van de vragenlijst is een betrouwbaar resultaat ontstaan.

-de casestudy van leerling K.

Met betrekking tot de criteria van betrouwbaarheid ligt het bij de casestudy iets lastiger. Kallenberg e.a.(2007): "Kenmerkend voor een casestudy is, dat je kennis opdoet die alleen van toepassing is op dat geval dat wordt onderzocht."

Men zou dus kunnen concluderen dat een casestudy niet kan bijdragen aan de betrouwbaarheid van een onderzoek. Echter maakt Kallenberg wel een kanttekening, namelijk: ".... door een geval nauwgezet te volgen kun je op het spoor komen van inzichten waarvan je mag verwachten dat ze ook gelden in vergelijkbare gevallen."

Dit principe geeft aan, welk idee er achter de casestudy van leerling K. zit. De situatie van K. is er een geweest die met enige regelmaat in grote lijnen terugkomt binnen onze school. De manier van aanpakken en begeleiden is er een waarvan ik denk dat deze in vergelijkbare situaties op ongeveer dezelfde manier kunnen worden ingezet. Vandaar dat ik de casestudy met betrekking tot dit onderzoek wel betrouwbaar acht.

5.7.2 De validiteit van het onderzoek

Kallenberg e.a. (2007) zeggen over validiteit: "De validiteit van een onderzoek is de mate waarin het onderzoek aan zijn doel beantwoordt."

Om een onderzoek valide te verklaren dient er triangulatie te zijn toegepast. Dat wil zeggen dat er minimaal van 3 verschillende gegevensbronnen gebruik is gemaakt om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden.

Kallenberg e.a. (2007) maken een onderscheid tussen externe en interne validiteit. Hij stelt in zijn boek dat er een aantal manieren zijn om interne validiteit te bereiken. Binnen dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een aantal van deze suggesties. Ik noem het gebruik van triangulatie, het verzamelen van gegevens op verschillende manieren, het terugkoppelen van de verzamelde gegevens aan de betrokkenen. Op deze manier kan worden gesteld dat dit onderzoek voldoet aan de eis van interne validiteit.

Wat externe validiteit betreft kan ook worden bevestigd dat aan die eis is voldaan. De casestudy maakt duidelijk, dat er mogelijke vergelijkbaarheid en overdraagbaarheid naar dergelijke situaties mogelijk is. Dit is reeds uitgelegd bij 5.6 en 5.7.1. De ingezette begeleiding kan in een dergelijk situatie weer op dezelfde manier worden toegepast. De kennis, onder andere opgedaan tijdens de Master SEN-opleiding tot Zorgcoördinator, heeft de basis gelegd hoe met deze leerling om te gaan. De leerstof verklaarde waarom leerling K. bepaalde gedragingen liet zien en hoe men hier mee diende om te gaan. De leerstof en verzamelde literatuur hebben bijgedragen aan de keuzes met betrekking tot de ingezette begeleiding.

5.7.3 Het toepassen van triangulatie

Een van de vereisten van het meesterstuk is, dat er triangulatie wordt toegepast.

Harinck e.a. (2007): "Een heel belangrijk kwaliteitscriterium in het praktijkonderzoek is de triangulatie, het gebruik van meerdere gegevensbronnen".

Binnen dit onderzoek kan triangulatie worden opgesplitst in methodetriangulatie en bronnentriangulatie. Beide zullen kort worden toegelicht.

-Methodetriangulatie

Het toepassen van methodetriangulatie is gebeurd bij de volgende onderdelen:

- 1)De analyse van de literatuur (zie Hoofdstuk 4).
- 2)de interviews
- 3)de enquête
- 4)de casestudy van leerling K.

-Het interview

Uiteindelijk heb ik het interview driemaal uitgevoerd. De kern van de vragen, die betrekking hadden op de centrale onderzoeksvraag, heb ik in alle interviews voorgelegd. Twee van de interviews zijn afgenomen binnen mijn eigen school. Één interview ging over onze school, bij het andere interview is gevraagd naar het beleid van de vorige school van de geïnterviewde leidinggevende. Deze antwoorden heb ik naast elkaar gelegd en vergeleken. De kern van de antwoorden komt vrijwel overeen, wat mij sterkt in het idee dat ik ook hier valide te werk ben gegaan.

-De enquête

Alle aspecten die van belang waren voor dit onderzoek zijn in de enquête aan bod gekomen. Om de vragenlijst in te leiden ben ik gestart met het vragen naar de werkervaring van de betrokken docenten binnen de doelgroep. Dit, om het eigenlijke onderwerp op die manier te introduceren. Men wist door eerst specifiek naar de doelgroep te vragen, op welke groep de vragen betrekking op hadden. Begrippen die uitleg nodig hadden (zoals bijvoorbeeld de term maatwerk) zijn kort besproken, voorafgaand aan de vraag.

Voor afname is de vragenlijst voor een kritisch blik aan de LOL-begeleider en een critical-friend binnen school voorgelegd. Na aanpassing is de enquête uitgedeeld. Door een ieder persoonlijk te benaderen over potentiële deelname, was het gevolg dat iedere deelnemende collega ruimschoots voor de deadline de enquête had ingeleverd. De uitgekozen groep van docenten is representatief voor het onderzoek. Op dit moment zijn er in totaal 27 docenten werkzaam binnen de bovenbouw van de basisgerichte leerweg. Daarvan hebben 23 collega's uiteindelijk deelgenomen aan de enquête . Twee collega's hebben vanwege langdurige afwezigheid geen deelgenomen aan de enquête. Twee andere collega's hebben de enquête niet ingeleverd voor de deadline. Ondanks het ontbreken van deze 4 vragenlijsten ben ik van mening dat ik op deze manier valide te werk ben gegaan.

-De casestudy

Zoals reeds beschreven in een andere casus ben ik bij leerling K. handelingsgericht te werk gegaan. Door zijn gedrag te observeren en te analyseren is school tot een conclusie gekomen. Op basis van deze voorlopige studie is er door externen verder onderzoek gepleegd, wat uiteindelijk de bevindingen van school bevestigde. Op basis van het onderzoek van school en van de externen is besloten om K. over te plaatsen naar een school voor speciaal onderwijs. De tijd tot aan die plaatsing is ingevuld met maatwerk voor K. Er is onderzocht door situaties uit te proberen wat wel voor K. werkte en wat

niet. Door deze manier van werken ben ik valide bezig geweest. Er is vanuit verschillende invalshoeken bekeken wat nu het beste voor deze leerling was. Op basis van de informatie, vergaart door deze invalshoek, is een vorm van maatwerk samengesteld.

-Bronnentriangulatie

Om het antwoord op deelvraag 2 en 3 en de centrale onderzoeksvraag te vinden heb ik gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- de 23 collega's die hebben deelgenomen aan de enquête
- de 3 directeuren, zowel binnen als buiten mijn school.

Om deelvraag 1 te beantwoorden en tevens ook wederom de centrale onderzoeksvraag heb ik gebruik gemaakt van:

- de beschikbare administratieve gegevens van mijn school
- de casestudy van leerling K.
- het interview met de unitdirecteur van mijn school

Door de gegevens van de verschillende informatiebronnen met elkaar te vergelijken, ben ik van mening dat de onderzoeksresultaten valide zijn. Dit komt omdat de uitkomsten van de verschillende informatiebronnen met elkaar overeenkomen en in dezelfde richting wijzen wat een potentiële oplossing betreft.

Hoofdstuk 6 De conclusies en de aanbevelingen

In dit hoofdstuk zullen de conclusies van het onderzoek en de daaruit volgende aanbevelingen worden besproken. De uitkomsten van dit onderzoek zijn in eerste instantie van belang voor onze school. Toch denk ik dat ook andere scholen hun voordeel met de aanbevelingen zouden kunnen doen. Vroegtijdige uitstroom is immers een verschijnsel waar elke school in Nederland mee te maken heeft.

6.1 Conclusies ten aanzien van de centrale onderzoeksvraag

Om antwoord te kunnen geven op de vraag "Wat is er nodig binnen het vmbo van onze school om de vroegtijdige uitstroom van leerlingen in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg te beperken?" te beantwoorden was het eerst van belang te kijken wat er tot heden werd gedaan. Uit de enquête is gebleken dat er in ieder geval geen geschreven beleid in huis is wat dit onderwerp betreft. Dit werd tevens door de betrokken unitdirecteur van onze school bevestigd tijdens het interview. Wel is duidelijk geworden dat er acties worden ondernomen, maar dat deze acties meestal op toevalligheden berusten. Met andere woorden, men combineert de eigen kennis met de eigen opgedane ervaringen uit het verleden om zo een leerling te begeleiden. Zoals uit een van de interviews naar voren komt, wordt er op dit moment vooral voortgebouwd op succesverhalen. Acties die in het verleden werkten, worden bij nieuwe situaties ingezet. Om tot het antwoord op de centrale onderzoeksvraag te komen is gebruik gemaakt van de kennis van anderen. Deze kennis is verzameld door de enquête en door de drie interviews. Zowel de enquête als de interviews gaven ongeveer dezelfde uitkomsten wat mogelijke oplossingen betreft. Deze antwoorden hebben er aan bijgedragen dat de casestudy van leerling K. nogmaals kritisch ter hand is genomen. Er mag gezegd worden dat dit onderzoek een positieve bijdrage heeft geleverd aan de begeleiding van deze leerling. Door zorgvuldig om te gaan met de beschikbare informatie en tegelijkertijd rekening te houden met de verschillende belangen, is stap voor stap een begeleidingsplan opgesteld. Ook is vanaf het begin heel duidelijk besproken met welk doel deze begeleiding zou worden opgestart. Zonder deze opleiding en met name deze opdracht zou de begeleiding waarschijnlijk met een heel ander doel zijn opgestart. Het doel was om leerling K. op de goede plek binnen het onderwijs te krijgen en zo zijn kansen optimaal te houden.

6.2 Conclusies per deelvraag

Ik zal nu kort per deelvraag de conclusies bespreken.

-Deelvraag 1: Met welke redenen zijn leerlingen de afgelopen 3 jaar uitgestroomd?

In hoofdstuk 5 is uitgebreid besproken (zie 5.6) met welke redenen de afgelopen 3 jaar leerlingen vroegtijdig uitstroomden uit de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. De informatie is voortgekomen uit de beschikbare IDU-cijfers en de gegevens van de leerlingadministratie. De drie voornaamste redenen van vroegtijdige uitstroom waren :

"1) Gedragsproblematiek Dit vloeit vaak voort uit persoonlijke en / of sociale problemen. Regelmatig blijkt in de praktijk dat het heel lastig is voor school om hier invloed op uit te oefenen. Vandaar dat het af en toe voorkomt, dat school deze leerling

vroegtijdig moet laten uitstromen, om zo de ruimte te creëren voor eventuele gespecialiseerde hulp.

2) Verhuizing Hier heb je als school geen vat op. Echter tellen deze leerlingen wel mee als vroegtijdige uitstromers (zie ook bijlage 1).

3) Leerproblemen. Leerlingen verlaten regelmatig de school, omdat blijkt dat zij niet goed (kunnen) functioneren op het niveau waar zij zich bevinden. Plaatsing op een ander niveau (lees: praktijkschool) is binnen de bovenbouw niet meer mogelijk. De enige optie is dan de leerling laten doubleren, in de hoop dat het jaar erna wel het overgangsbewijs wordt behaald. Of, indien de leerling de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, hem laten uitstromen naar niveau 1 binnen het mbo.

-Deelvraag 2: Wat gebeurt er op dit moment om vroegtijdige uitstroom te beperken binnen onze school?

Uit de enquête en het interview met onze unitdirecteur bleek dat men zich er wel van bewust is dat er acties plaatsvinden, maar dat men niet precies kan aangeven welke acties dit zijn. Dit heeft te maken met het feit dat er geen intern, geschreven beleid is. Dit wordt bevestigd tijdens het interview en komt ook duidelijk naar voren uit de enquête. Zoals reeds aangegeven, onderneemt men acties die voortvloeien uit eigen opgedane kennis en ervaringen van de betrokken verantwoordelijke(n). Dit is meestal de coördinator-leerlingenzorg in samenwerking met de teamleider. Het gevolg van het ontbreken van intern beleid is dat de begeleiding per leerling verschilt. Wanneer we de sector zorg en welzijn afzetten tegen de sectoren economie en administratie is het verschil nog groter. Dit heeft te maken met de verschillende betrokken personen. Met andere woorden wordt de begeleiding van een leerling uit de sector administratie anders ingevuld dan bij een leerling uit de sector zorg en welzijn. Er zijn wel overeenkomsten, maar te weinig om te kunnen spreken van eenduidig beleid.

- Deelvraag 3: Hoe pakt een andere middelbare school dit probleem aan?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, heb ik gebruik gemaakt van informatie die ik verkreeg uit de twee andere interviews. Deze interviews zijn afgenomen bij een unitdirecteur vmbo uit de regio en bij een oud-directeur van een middelbare school in Noord-Limburg.

Uit het interview met de unitdirecteur vmbo kwam naar voren dat deze school niet veel verschilt met onze school. Net als bij onze school ontbreekt ook op deze school intern beleid met betrekking tot vroegtijdige uitstroom. De unitdirecteur heeft aangegeven dat hij verder bouwt op opgedane ervaringen en kennis. "Voortborduren op succesverhalen" om precies te zijn. Deze unitdirecteur is ervan overtuigd, dat de oplossing zou kunnen liggen in het aanbieden van een alternatief lesprogramma (= maatwerk) in combinatie met een (uitgebreidere) mogelijkheid tot stagelopen in een bedrijf. Door rekening te houden met het type leerling dat deel uitmaakt van de basisberoepsgerichte leerweg, schat hij in dat die combinatie wel eens de sleutel tot succes zou kunnen zijn. In ieder geval heeft hij aangegeven deze koers met zijn school te willen gaan varen. Daar is het bedrijfsleven een onmisbare factor bij en dat is dan

ook de reden dat hij zich inzet voor een intensievere samenwerking tussen zijn school en het bedrijfsleven.

Uit het interview met de oud-directeur van een andere middelbare school, kwam naar voren dat er op deze school anders wordt gewerkt. Zoals al beschreven in 5.6 is er op deze school een andere, intensievere rol voor teams weggelegd. Verder beschikt deze school over meer sectoren en zijn er mensen beschikbaar die zich voornamelijk richten op de problematiek rondom potentieel, vroegtijdig uitstromen. Deze personeelsleden krijgen naast een lesgevende taak ook ruimte om deze potentiële vroegtijdige uitstromers te begeleiden. Zij hebben vanuit school de mogelijkheid gekregen zich te scholen om deze begeleiding te bieden.

Ondanks de verschillen, gaf ook deze leidinggevende aan dat de oplossing misschien wel moet worden gezocht in een aangepaste vorm van onderwijs om vroegtijdige uitstroom te beperken. Bekijk per leerling wat er nodig is om dit kind te motiveren. Verder erkent hij dat leerlingen op de basisberoepsgerichte leerweg over het algemeen praktisch zijn ingesteld en dat daar ook de oplossing moet worden gezocht. Zorg voor een uitdagende praktijksituatie, liefst in een bedrijf, aangevuld met een beperkt aantal vakken theorie op school. Leer een leerling vaardigheden aan, die hij in de praktijk kan gebruiken. Smal opleiden is naar alle waarschijnlijkheid in deze gevallen het meest effectief. Verder deed deze oud-directeur nog een aantal suggesties voor verandering binnen onze school. Zo ziet hij voor de toekomst een grotere rol voor teams, ook met betrekking tot beleid maken. Ook denkt hij dat het opstellen van het zorgprofiel kansen biedt. Verder wil hij nadenken over een andere invulling van het mentoraat. Daar deze drie suggesties niet specifiek op de basisberoepsgerichte leerweg van toepassing zijn, heb ik deze suggesties niet meegenomen in de aanbevelingen.

6.3 De aanbevelingen n.a.v. dit onderzoek

Hieronder volgen de aanbevelingen aan mijn school, met als doel het beperken van de vroegtijdige uitstroom binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. De aanbevelingen vloeien voort uit de resultaten van dit onderzoek.

- Intern beleid met betrekking het tegengaan van vroegtijdige uitstroom

Op dit moment is er geen intern beleid met betrekking tot vroegtijdige uitstroom. School heeft te maken heeft met vroegtijdige uitstroom en er vinden acties plaats om dit, waar mogelijk, te voorkomen. Het verzamelen en documenteren van deze acties zou een bijdrage kunnen leveren aan de beperking van de vroegtijdige uitstroom. Ten eerste komt er meer uniformiteit in de begeleiding van een potentiële, vroegtijdige uitstromer. Dit werkt overzichtelijker en zal voor meer efficiency zorgen. Betrokkenen weten immers wat de procedure met betrekking tot begeleiding betreffende vroegtijdige uitstroom inhoudt en ook welke mogelijkheden er zijn binnen onze school met betrekking tot begeleiding.

Ten tweede is het een stuk eenvoudiger stappen te evalueren en waar nodig het beleid aan te passen.

Aanbevolen wordt intern beleid te maken om de uniformiteit en de effectiviteit met betrekking tot de begeleiding van vroegtijdige uitstroom te bevorderen.

- Handelingsplannen

Op dit moment wordt er niet gewerkt met het opstellen en uitvoeren van handelingsplannen binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. In de onderbouw is dit echter wel een vast gegeven. Om de continuïteit van begeleiding te behouden, zouden handelingsplannen ook in de bovenbouw gehanteerd dienen te worden. Je behoudt overzicht over de reeds genomen stappen en kunt zo makkelijker overzien wat wel en niet werkt voor een leerling. Door het handelingsplan in te zetten, maak je overzichtelijk voor elke betrokkene waar de leerling begeleiding in nodig heeft. Je observeert en analyseert, waardoor je de leerling beter in beeld krijgt. In het geval een leerling dient te worden overgeplaatst naar een andere schoolse voorziening, dragen handelingsplannen bij aan een zorgvuldige zorgoverdracht. School kan aan de hand van het handelingsplan laten zien welke stappen er al gezet zijn. Tevens wordt ook beschreven welke acties gewerkt hebben en welke niet.

Aanbevolen wordt dan ook in de bovenbouw te starten met handelingsplannen om de eventuele hulpvraag eerder in kaart te brengen. Dit kan bijdragen aan het beperken van vroegtijdige uitstroom omdat je een potentiële uitstromer eerder op de radar hebt en dus ook eerder tot actie kunt overgaan.

- Maatwerk

Soms kan een leerling niet mee op het niveau waar hij zich op dat moment bevindt. Een handelingsplan kan dan uitkomst bieden om in kaart te brengen waar een eventuele hulpvraag ligt. Een van de gevolgen van een te hoog niveau is vaak dat een leerling gedemotiveerd raakt. En niet zelden volgt uit deze demotivatie ongewenst gedrag. Om dit probleem aan te pakken kan maatwerk voor sommige leerlingen een uitkomst bieden. Je gaat per individu bekijken wat hem interesseert en probeert het onderwijs hier op aan te passen. De werkwijze die hier wordt beschreven wordt ook wel handelingsgericht werken genoemd. Je gaat immers op zoek naar de behoeftes van een leerling en vraagt je als school af wat jouw rol in deze kan zijn. Binnen de basisberoepsgerichte leerweg zal dit, op een uitzondering na, een combinatie zijn van theorie en praktijk. De ervaring laat zien, dat leerlingen binnen de basisberoepsgerichte leerweg een meer praktisch ingestelde leerhouding hebben. Je gaat per leerling bekijken welke praktijksituatie het best voor hem geschikt is. Het bekijken van de behoefte per leerling en het uitstippelen van een andere leerroute noemen we maatwerk.

Aanbevolen wordt, indien gevraagd, de begeleiding en het onderwijs zo in te richten dat rekening wordt gehouden met verschillen in kenmerken en situaties van leerlingen die zowel positief als negatief van invloed kunnen zijn op studiesucces. Omdat het per leerling kan verschillen wat de behoeftes zijn, ga je niet uit van een uniform gegeven, maar bekijk je per leerling hoe de leerroute wordt. Je gaat op deze manier handelingsgericht te werk. Verwachting is dat dit een positieve bijdrage zal leveren in de beperking van de vroegtijdige uitstroom.

- De samenwerking met het bedrijfsleven nog meer stimuleren

Op dit moment vindt er binnen het vmbo al samenwerking plaats tussen onze school en het bedrijfsleven. In de derde klas van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg binnen het vmbo gaan onze leerlingen twee weken op stage om te proeven aan werken in een bedrijf. Om maatwerk te realiseren is het van

belang dat er ook buiten deze periode mogelijkheden bestaan om een leerling van een praktijksituatie te voorzien. Daar het elk jaar om een enkele leerling gaat, hoeft het in eerste instantie niet een enorm netwerk aan mogelijkheden te zijn. Wel maakt een grotere keuze aan potentiële praktijkplekken de kans op succes groter. Meer keuze zorgt dat een leerling sneller een plek vindt die het beste aansluit op diens interesses en diens mogelijkheden.

Aanbevolen wordt om het contact tussen een aantal bedrijven te intensiveren en te polsen of zij ook bereid zijn om een leerling buiten de afgesproken stageperiode van een praktijkplek te voorzien. Maak met deze bedrijven goede afspraken over hoe het begeleidingstraject er dan uitziet en wat het bedrijf van school mag verwachten. Doel moet zijn dat zowel leerling, school als bedrijf een positief effect merken van deze intensieve samenwerking!

6.4 Een eventueel vervolgonderzoek

Een mogelijk vervolg op dit onderzoek zou kunnen zijn, dat je na een vastgestelde periode toetst wat de effecten van de genomen maatregelen zijn. Door te evalueren met zowel docenten als met het management probeer je zo helder te krijgen welke acties gewerkt hebben en welke acties niet. Je kunt dan de uitgezette route wijzigen en aanpassen.

Verder zou uitbreiding naar de kaderberoepsgerichte leerweg een logische stap kunnen zijn. Ook binnen deze laag krijgen leerlingen in verhouding veel praktijkkuren. En ook in deze laag hebben we soms te maken met potentiële vroegtijdige uitstromers.

Een aanbeveling voor een vervolgonderzoek zou kunnen zijn, dat het onderzoek wordt uitgebreid naar de bovenbouw van de kaderberoepsgerichte leerweg.

Hoofdstuk 7 Discussie en reflectie

In dit hoofdstuk zal het uitgevoerde onderzoek worden bediscussieerd. Daarnaast zal aan de hand van de Dublin Descriptoren mijn reflectie op het leerproces worden besproken.

7.1 Discussie onderzoek

Achtereenvolgens zal in deze paragraaf de aanpak, de uitvoerbaarheid, de acceptatie en de effectiviteit van het onderzoek aan bod komen. Als afsluiting volgt dan nog een beschrijving van de eigen tevredenheid over het onderzoek.

-De aanpak van het onderzoek

Er is eerst een lange tijd overheen gegaan voordat de centrale onderzoeksvraag definitief vaststond. Met name de LOL-begeleider attendeerde mij er regelmatig op, dat ik de vraag kleiner moest maken om het onderzoek beheersbaar te houden. Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen om mij te concentreren op een doelgroep waarin ik zelf actief ben.

Na het definitief bepalen van de centrale onderzoeksvraag ben ik op zoek gegaan naar manieren om de juiste informatie te verzamelen. Uiteindelijk heb ik gekozen om gebruik te maken van beschikbare literatuur, drie interviews (in eerste instantie had ik er maar twee gepland. Na uitvoering van het eerste interview heb ik besloten een interview met mijn eigen leidinggevende er aan toe te voegen), een enquête onder collega's en een reeds uitgevoerde casestudy. De casestudy was erg belangrijk, omdat ik met dit voorbeeld heb willen laten zien, hoe mijn aanbevelingen in de praktijk zouden kunnen uitpakken. Gelijktijdig met de uitvoering van de interviews en de enquête is het schrijfproces geïntensiveerd. Na elke uitgevoerde stap, werd de uitkomst geanalyseerd en beschreven.

-De uitvoerbaarheid van het onderzoek

Tijdens mijn studie en ook het onderzoek heb ik veel medewerking gekregen van alle betrokken partijen. Het thema "vroegtijdige uitstroom" is op dit moment ook actueel binnen het managementteam van onze school. Er is met oprechte interesse meegekeken naar de uitvoering van dit onderzoek.

Qua tijdsplanning ben ik niet in de problemen gekomen, ondanks dat ik twee interviews heb moeten verschuiven naar een andere datum. Alle collega's hebben gehoor gegeven aan mijn vraag om de enquête in te vullen. Tevens waren alle vragenlijsten voor de deadline terug.

De casestudy was reeds uitgevoerd en afgesloten in april 2011. Daar ouders zeer tevreden waren over de aanpak en uitvoer van het maatwerk van hun zoon, heb ik zonder problemen toestemming gekregen om deze casus te gebruiken binnen mijn meesterstuk. Al met al kan ik stellen dat ik over de gang van zaken met betrekking tot de uitvoering van dit onderzoek zeer tevreden ben.

-De acceptatie van het onderzoek

Binnen onze school is men op dit moment bezig om met name de vroegtijdige uitstroom in de basisberoepsgerichte leerweg nader te bekijken. Bij aanvang van dit onderzoek stond dit thema nog niet op de agenda van het managementteam, maar dit is in de afgelopen anderhalf jaar veranderd. Ondanks dat ik dit niet had voorzien, ben ik er uiteraard wel erg blij mee. De medewerking van school is altijd goed geweest, maar door de toegenomen belangstelling is deze alleen maar geïntensiveerd. Verder heb ik als start een open gesprek gevoerd met een lid van de centrale directie over de eventuele wensen van school met betrekking tot de beperking van de vroegtijdige uitstroom binnen het vmbo. Dit gesprek en de suggesties van enkel collega-docenten op de werkvoer hebben mij doen besluiten om deze problematiek nader te bekijken. Dit, omdat ik aanvoelde dat mijn onderzoek wel eens een positieve bijdrage zou kunnen leveren aan ons onderwijs.

Als laatste wil ik met betrekking tot de acceptatie van dit onderzoek nog toevoegen dat ik op 28 juni a.s. tijdens een managementvergadering de aanbevelingen zal presenteren.

-De effectiviteit van het onderzoek

Ik hoop dat de uitkomsten van dit onderzoek, een bijdrage kunnen leveren aan het beperken van de vroegtijdige uitstroom binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Misschien dat zelfs blijkt, dat enkele aanbevelingen ook binnen andere niveaus van onze school zijn toe te passen.

Met de uitvoering van de casus hoop ik ook aan anderen te hebben laten zien, dat het geen onuitvoerbare handelingen zijn en dat ze zelfs bij een leerling met ernstige gedragsproblemen voor een positieve uitwerking kunnen zorgen. Uit de enquête bleek dat de meeste collega-docenten in dezelfde richting zoeken wat potentiële oplossingen betreft. Maar ook uit de twee interviews met andere middelbare scholen bleek, dat de leidinggevenden positieve ervaringen hadden met de manier van begeleiding zoals bij de casus uitgevoerd.

Het zou interessant zijn wanneer het managementteam voor het komende schooljaar bereid zou zijn, de aanbevelingen als proef een jaar binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg uit te proberen.

-De eigen tevredenheid over het onderzoek

Op het einde van dit onderzoek, kan ik met een zeer tevreden gevoel terugkijken. In eerste instantie heb ik erg veel getwijfeld over een aantal zaken. Zo wist ik niet precies wat nu de centrale onderzoeksvraag zou gaan worden en deze is dan ook keer op keer bijgesteld. Verder heb ik erg lang getwijfeld over de manier van verzamelen met betrekking tot de benodigde informatie. De beslissing om te kiezen voor een enquête en verschillende interviews is zeker niet over een nacht ijs gegaan.

Toen echter voor mij helder was wat ik wilde en hoe ik dit vorm ging geven, verliep het onderzoek verder als een trein. Ideeën werden aan de LOL-begeleider voorgelegd en na overleg werden afspraken met betrokkenen gemaakt. Hoe meer het onderzoek vorderde, hoe meer de rol van de LOL-begeleider veranderde. Door mijn eigen

werkhouding veranderde haar rol van gids naar coach. In het begin was ik erg onwetend en liep als het ware achter de LOL-begeleider aan. Later "durfde" ik haar los te laten en kreeg zij daardoor een meer evaluerende rol. Over dat proces ben ik erg tevreden. Ik heb door de periode heen veel meer vertrouwen gekregen in mijn eigen onderzoekshouding. Daardoor heb ik ook echt plezier gekregen in de uitvoering van dit onderzoek en dat terwijl ik er eerst enorm tegenop zag!

Al met al kan ik zeggen dat ik bijna alles op dezelfde manier zou uitvoeren. Wel zou ik de uitvoering eerder hebben opgestart dan januari 2011. Dit, vanwege het positieve gevoel dat ik ervaren heb tijdens de uitvoering. Dat had ik dus al eerder kunnen ervaren!

7.2 Reflectie op mijn eigen leerproces

Aan de hand van de Dublin Descriptoren zal ik nu mijn leerproces beschrijven.

-Kennis en inzicht

Als ik nu terugkijk op het proces dat heeft plaatsgevonden sinds het begin van het onderzoek (september 2009), dan kan ik alleen maar concluderen dat mijn kennis en inzicht met betrekking tot mijn werkveld enorm is toegenomen. Ook in relatie tot mijn onderzoeksvraag heb ik in deze twee studie jaren een ontwikkeling doorgemaakt. Ik kan stellen dat ik het gevoel heb, de diepte te zijn ingegaan. Voorheen ging ik meestal maar af op een bron; nu heb ik geleerd dat het zinvol kan zijn om meerdere bronnen te raadplegen alvorens een conclusie te trekken.

Ik kan met zekerheid zeggen dat ik me tijdens mijn opleiding en dan met name met betrekking tot de meesterproef, een onderzoeksmatige houding heb weten aan te meten. Ik heb een helikopterview weten te ontwikkelen. Ik maak nu keuzes uitgaande van meerdere belangen. Dat betekent belangen afwegen en naast elkaar zetten, alvorens over te gaan tot een beslissing. Deze houding ben ik niet alleen gaan toepassen in mijn onderzoek, maar heb ik nu ook eigen gemaakt in mijn werk als coördinator-leerlingenzorg!

- Toepassen van kennis en inzicht

Zoals ik reeds aangaf, ben ik een houding gaan ontwikkelen die goed past in mijn praktijksituatie. Echter is dat niet het enige wat mijn persoonlijke groei aangeeft. Ik heb tijdens mijn opleiding veel theorie bestudeerd, die eraan heeft bijgedragen dat ik anders tegen leerlingen ben gaan aankijken. In plaats van gedrag uit te leggen als sabotage, begrijp ik nu meer dan ooit, dat gedrag een symptoom kan zijn voor een dieper liggende reden. Vaak is het een signaal om aan te geven dat er eigenlijk een hulpvraag ligt.

Om heel eerlijk te zijn, weet ik niet of ik zonder mijn opleiding voor leerling K. de kansen had weten te creëren die er nu wel uiteindelijk zijn gekomen. Door mijn nieuw ontwikkelde houding en inzicht ben ik minder emotioneel betrokken geweest bij de begeleiding en uitvoering. Dit stelde mij in staat om professioneel tegen de casus aan te kijken. Met positief resultaat!

-Oordeelsvorming

In mijn rol als coördinator-leerlingenzorg is het belangrijk een professionele benadering te hebben. Emoties mogen geen grote rol spelen in de besluitvorming. Bij de intake van de opleiding ben ik op dit gegeven geattendeerd. Het advies was om als doel te stellen, de komende twee leerjaren te werken aan een professionele houding door onder andere te leren emoties te reguleren.

Ik kan stellen dat ik hard op weg ben om dit te realiseren. Ik heb geleerd in deze opleiding en ook tijdens het onderzoek niet af te gaan op mijn mening, maar op zoek te gaan naar meningen, informatie etc. die mijn beslissingen ondersteunen. Dat draagt niet alleen bij aan een professionele houding, maar ook aan het gevoel zeker te weten dat je het werk serieus en goed probeert uit te voeren.

-Communicatie

Ik denk dat ik op dit gebied de grootste ontwikkeling heb doorgemaakt. Tijdens deze opleiding en ook tijdens het onderzoek ben ik me meer dan ooit ervan bewust geworden, dat alles staat of valt met communiceren. Ik heb geleerd te communiceren vanuit mijn professie en een stuk minder vanuit de persoon die er achter zit. Zo ben ik me er meer dan ooit van bewust geworden dat anderen er een hele andere mening op na kunnen houden. Dit bleek bijvoorbeeld uit de enquête. Niet alle antwoorden waren passend "in mijn straatje." Echter kan ik dat nu vanuit een professioneel oogpunt bekijken. Waar ik mij vroeger vaker niet wist te verplaatsen in de ander, heb ik nu geleerd juist te onderzoeken waar het antwoord vandaan komt. Noem het gerust begrip op brengen voor de ander.

En met deze bewustwording ben ik erg blij. Het heeft mijn functioneren een stuk interessanter gemaakt. Maar ook mijn visie op verschillende zaken is door deze ontwikkeling enorm toegenomen. Je leert vanuit standpunten te kijken, die voor jou nog vreemd zijn. Groeien noem ik dat!

- Leervaardigheden

Meer dan eens heb ik tijdens deze opleiding geleerd te multitasken. Naast een gezin met drie jonge kinderen en een bijna fulltime baan is een studie als deze een pittige opgave. Met een strakke tijdsplanning en af en toe ook wat ontspanning heb ik deze studie gevolgd.

Ik heb gezien, dat de leervaardigheden die ik in verschillende studies heb ontwikkeld, prima te gebruiken waren tijdens deze studie.

Met name het grote aanbod aan kennis, vroeg om keuzes te maken. Uiteindelijk heb ik keuzes gemaakt met het oog op mijn huidige werkplek. Dit maakte het een stuk makkelijker om de theorie te volgen en een plaats te geven. Veel theorie sloot namelijk mooi aan op mijn praktijksituatie.

Het echte leerpunt in deze studie en ook tijdens het onderzoek is geweest, de opgedane kennis te vertalen naar mijn praktijk. Door deze houding aan te nemen, kan ik nu stellen dat ik mijn werk veel meer als een professional uitvoer. En niet alleen ik, maar ook leerlingen en collega's hebben daar al de vruchten van mogen plukken (zie casus 1,2 en 3)!

Hoofdstuk 8 De samenvatting

In het kader van de Master SEN-opleiding tot Zorgcoördinator heb ik de afgelopen twee leerjaren een praktijkonderzoek binnen mijn school uitgevoerd. De centrale onderzoeksvraag betreffende dit onderzoek is:

"Wat is er nodig binnen onze school om de vroegtijdige uitstroom van basisberoepsgerichte leerlingen in de bovenbouw te beperken?"

Door middel van een ontwerpgericht onderzoek is informatie verzameld. Deze informatie is voortgekomen uit een enquête, drie interviews en een casestudy. Verder zijn er ook drie deelvragen onderzocht om meer informatie te genereren. Het doel van alle informatie is om onze school aanbevelingen te doen om de vroegtijdige uitstroom in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg te beperken. De doelgroep betreft leerlingen in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg.

Het onderzoek bestaat uit verschillende fases.

Ten eerste vindt de oriëntatiefase plaats. Deze fase is van belang om een onderzoekbare vraag vast te stellen. Tevens is onder andere van belang te weten of er draagvlak is om deze vraag te onderzoeken.

Daarna volgt de operationalisatie van de onderzoeksvraag. Een aantal kernwoorden van deze onderzoeksvraag worden nader bekeken en uitgeschreven.

De volgende stap is het bepalen van de onderzoeksstrategieën en het theoretische kader met betrekking tot de onderzoeksvraag. Het theoretische kader is een belangrijke factor in het uitzetten van de richting. Welke kant ga ik uit met mijn onderzoek?

Wanneer deze stap juist is uitgevoerd kan er worden gestart met de daadwerkelijke uitvoer van het onderzoek. In dit onderzoek betreft dat het afnemen van een enquête, drie interviews met verschillende leidinggevenden en een casestudy. Hoe deze handelingen allemaal zijn aangepakt, wordt in dit meesterstuk beschreven.

De informatie die volgt uit al deze acties, is verzameld en geanalyseerd. Uit deze verzamelde data volgt uiteindelijk een aantal aanbevelingen voor onze school. Deze aanbevelingen worden onderbouwd in dit verslag.

Als laatste stap beschrijf en evalueer je de eigen leerervaringen. Ook deze laatste stap komt terug in dit meesterstuk.

Literatuurlijst

- Harinck, F. (2007). Praktijkonderzoek op een hogeschool. Apeldoorn: Garant.
- Harinck, F. (2006). Basisprincipes praktijkonderzoek. Apeldoorn: Garant.
- Kallenberg, T. e.a. (2007). Ontwikkeling door onderzoek : een handreiking voor leraren. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.
- Pameijer, N. & Beukering van, T. (2008). Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider. Leuven: Acco.
- Jolles, J. (2010). Ellis en het verbreinen. Maastricht: Neuropsych Publishers.
- Nelis, H. & Sark van, Y. (2009). Puberbrein binnenstebuiten. Utrecht/Antwerpen: Kosmos.
- RMC, (2008), Model effectrapportage
- Allen, J. e.a. (2010). Voortijdige schoolverlaters: Aanleiding en gevolgen. Maastricht: ROA Maastricht University
- <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=88>
- <http://www.minocw.nl/leerplicht/452/Kwalificatieplicht.html>
- <http://www.minocw.nl/leerplicht/453/Vrijstellingen.html>
- http://www.nextprojecten.nl/index/php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=2
- <http://www.aanvalopschooluitval.nl/>
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Lissabonstrategie>
- <http://www.ouders.net/school-en-thuis/onderwijsthemas-/160-passend-onderwijs-is-maatwerk-voor-ieder-kind.html>
- <http://www.nji.nl/>
- <http://www.schoolverlaten.nl/stedendriehoek/index/pagina/titel/gevolgen+van+voortijdig+schoolverlaten>

Bijlage 1

De vroegtijdige uitstromer versus de voortijdige schoolverlater.

In dit onderzoek komt u steeds het begrip "vroegtijdige uitstromer" tegen. Dit is niet hetzelfde als het begrip "voortijdige schoolverlater".

Hieronder zal uitleg worden gegeven over deze 2 begrippen. De voorwaarden betreffende de voortijdige schoolverlater zijn gedefinieerd in het kader van de RMC-functie:

Vroegtijdige uitstromer:

Met een vroegtijdige uitstromer binnen dit onderzoek wordt een leerling bedoeld die zonder diploma het vmbo van onze school verlaat. Ook wanneer de leerling binnen een andere school kan worden geplaatst, wordt deze leerling binnen dit onderzoek als vroegtijdige uitstromer geteld.

Voortijdige schoolverlater:

Maximum leeftijdsgrens

Een voortijdig schoolverlater is een jongere die de maximum leeftijdsgrens van 23 jaar nog niet heeft bereikt.

Minimum opleidingsgrens

Een voortijdig schoolverlater is niet in het bezit van een vwo of havo diploma of van een diploma op niveau 2 van het mbo. Je kunt hieruit de conclusie trekken dat een jongere dus tenminste een diploma op mbo-niveau 2, dan wel een diploma op havo of vwo niveau moet halen. Behaalt men dit niet en schrijft de jongere zich niet in voor een andere opleiding, dan wordt hij/zij gerekend tot voortijdig schoolverlater. Jongeren met een getuigschrift praktijkonderwijs of een diploma assistent-opleiding (niveau 1) voldoen dus in feite niet aan de genoemde opleidingsgrens van mbo-niveau 2 of hoger. Alleen in het geval deze jongeren werk hebben, worden zij niet gerekend tot de groep voortijdig schoolverlaters. Zij moeten dus wel worden gemeld om vervolgens na aanvullende actie te bepalen of ze wel of niet moeten worden geregistreerd. Onder de opvatting van werk wordt de situatie bedoeld waarin de jongere 12 uur of meer per week betaald werk heeft¹.

Geen inschrijving bij een onderwijsinstelling

Een voortijdig schoolverlater is ook een jongere die stopt met een (mbo) opleiding en zich niet inschrijft voor een andere opleiding. Dit zijn dus ook de jongeren die na het behalen van hun vmbo-diploma stoppen met school, gaan werken of reizen en zich niet meer inschrijven voor een vervolgopleiding

Wel inschrijving bij een onderwijsinstelling maar langdurig afwezig

Een voortijdig schoolverlater is ook een jongere die het onderwijs aan de school gedurende een aaneengesloten periode van ten minste een maand of een door het

bevoegd gezag bepaalde kortere periode zonder geldige reden niet meer volgt, of bij de school wordt uitgeschreven of van school wordt verwijderd.

Conclusie:

Het begrip voortijdige schoolverlater is veel ruimer dan het begrip vroegtijdige uitstromer zoals gebruikt in dit onderzoek. Er worden meer criteria gesteld aan het begrip voortijdige schoolverlater. Terwijl een leerling MET vmbo-diploma niet meer wordt gezien als vroegtijdige uitstromer, valt deze wel nog in de categorie voortijdige schoolverlater!

Bijlage 2

Prioriteiten voor ontwikkeling

Kruis aan wat uw relatie tot de school is a.u.b.

- ☒ ⁹ Leerkracht ☐ Klassenassistent ☐ Ander personeelslid
☐ Leerling ☐ Ouder/verzorger ☐ Bestuurder ☒ Directie ²
☐ Anders (omschrijf kort)

Schrijf één of twee van uw prioriteiten op voor ontwikkeling van de school onder de titel van de hieronder vermelde domeinen. Deze kunnen omschreven worden als:

- een indicator of een groep indicatoren,
- een vraag of een groep vragen
- of als een aandachtspunt dat niet is opgenomen in de Index.

Houd er rekening mee dat een suggestie in één dimensie gevolgen kan hebben voor een of meer andere dimensies.

Dimensie A

Creëren van inclusieve CULTUUR

Bouwen aan een gemeenschap

Indicatoren/vragen/andere aandachtspunten:

Vestigen van inclusieve waarden

Indicatoren/vragen/andere aandachtspunten:

2X

Dimensie B

Maken van inclusief BELEID

Ontwikkelen van een school voor iedereen

Indicatoren/vragen/andere aandachtspunten:

Actief waarborgen van diversiteit

Indicatoren/vragen/andere aandachtspunten:

2X

Dimensie C

Ontwikkelen van inclusieve PRAKTIJK

Vormgeven van leren en onderwijzen

Indicatoren/ vragen/andere aandachtspunten:

Mobiliseren van hulpbronnen

Indicatoren/vragen/andere aandachtspunten:

7X

Vragenlijst 1 Indicatoren

Kruis aan wat uw relatie tot de school is a.u.b.

- ☐ Leerkracht ☐ Klassenassistent ☐ Ander personeelslid
☐ Leerling ☐ Ouder/verzorger ☐ Bestuurder ☐ Directie
☐ Anders (omschrijf kort)

Kruis het vakje aan om uw mening aan te geven a.u.b.

Ja Soms wel / soms niet Nee Heb meer informatie nodig

Dimensie A Creëren van inclusieve CULTUUR		Ja	Soms wel / soms niet	Nee	Heb meer informatie nodig
Domein A.1	Bouwen aan een gemeenschap	7	4		
A.1.1	Iedereen is van harte welkom.	7	4		
A.1.2	Leerlingen helpen elkaar.		8	3	
A.1.3	Personeel werkt samen.	4	7		
A.1.4	Personeel en leerlingen behandelen elkaar met respect.	2	9		
A.1.5	Er is partnerschap tussen personeel en ouders/verzorgers.		8	3	
A.1.6	Personeel en bestuurders werken goed samen.	2	5	4	
A.1.7	De plaatselijke gemeenschap wordt betrokken bij de school.		2	9	
A.1.8	De directie, leerkrachten, ondersteunend en niet ondersteunend personeel werken goed samen.	1	4	6	
Domein A.2	Vestigen van inclusieve waarden				
A.2.1	Er worden hoge verwachtingen gesteld aan alle leerlingen.	2	7	2	
A.2.2	Personeel, bestuurders, leerlingen en ouders/verzorgers delen de inclusiegedachte.		2		9
A.2.3	Leerlingen worden gelijk gewaardeerd.	1	7	3	
A.2.4	Personeel en leerlingen behandelen elkaar als mens en ook als 'persoon met een bepaalde rol of functie'.	4	5	2	
A.2.5	Personeel streeft er naar om barrières bij leren en participeren in alle aspecten van de school weg te werken.	7	4		
A.2.6	De school streeft er naar om alle vormen van discriminatie weg te werken.	3	6	2	
Dimensie B Maken van inclusief BELEID		Ja	Soms wel / soms niet	Nee	Heb meer informatie nodig
Domein B.1	Ontwikkelen van een school voor iedereen				
B.1.1	Benoemingen en promoties van personeel gebeuren eerlijk.	1	2	8	
B.1.2	Ieder nieuw personeelslid wordt geholpen om zich thuis te voelen in de school.		4	7	
B.1.3	De school streeft er naar om alle leerlingen uit de buurt toe te laten.		2	9	
B.1.4	De school zorgt er voor dat de school en de schoolomgeving functioneel zijn voor iedereen.	1	3	7	
B.1.5	Iedere nieuwe leerling wordt geholpen om zich thuis te voelen in de school.	7	1	3	
B.1.6	De school organiseert haar groepen op zo'n manier dat iedere leerling gewaardeerd wordt.	5	2	4	

	Ja	Soms wel / soms niet	Nee	Heb meer informatie nodig
Domein B.2 Actief waarborgen van diversiteit		1	10	
B 2.1 Alle vormen van ondersteuning worden gecoördineerd.		1	10	
B 2.2 Bij- en nascholingsactiviteiten van en voor het personeel helpen om in te spelen op de diversiteit van leerlingen.	2	6	3	
B 2.3 Beleid op het gebied van 'specifieke onderwijsbehoeften' is een inclusief beleid.		1		10
B 2.4 Mogelijkheden, regelingen en afspraken om deelname aan regulier onderwijs te bevorderen worden gebruikt om de barrières bij leren en participeren te verlagen.		6	5	
B 2.5 Ondersteuning voor leerlingen die Nederlands leren als tweede taal en de interne begeleiding worden op elkaar afgestemd.			3	8
B 2.6 Het beleid voor positieve gedragsondersteuning binnen de leerlingbegeleiding wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van het onderwijsprogramma en de rol van de interne begeleiding.		2	1	8
B 2.7 De druk om leerlingen om disciplinaire redenen van school te sturen neemt af.		4	7	
B 2.8 Barrières om aanwezig te zijn op school worden kleiner.	3	6	2	
B 2.9 Pesten wordt teruggedrongen.		6	5	

Dimensie C | Ontwikkelen van inclusieve PRAKTIJK

Domein C.1 Vormgeven van leren en onderwijzen				
C 1.1 Lessen worden gepland met het leren van alle leerlingen in gedachten.		3	8	
C 1.2 Lessen stimuleren de participatie van alle leerlingen.	1	2	7	
C 1.3 Lessen ontwikkelen begrip voor verschillen.	6	3	2	
C 1.4 Leerlingen worden actief betrokken bij hun eigen leerproces.	4	7		
C 1.5 Leerlingen leren samen.	3	8		
C 1.6 Beoordeling draagt bij aan de prestaties van alle leerlingen.	1	4	6	
C 1.7 Discipline in de klas is gebaseerd op wederzijds respect.	8	3		
C 1.8 Leerkrachten plannen, geven les en evalueren in partnerschap.		4	6	1
C 1.9 Klassen- en onderwijsassistenten ondersteunen het leren en participeren van alle leerlingen.	2		9	
C 1.10 Huiswerk draagt bij aan het leerproces van iedereen.	2	3	6	
C 1.11 Alle leerlingen nemen deel aan activiteiten buiten de klas.			11	
Domein C.2 Mobiliseren van hulpbronnen				
C 2.1 Verschillen tussen leerlingen worden gebruikt als hulpbron bij het leren en onderwijzen.	6	3	2	
C 2.2 De expertise van het personeel wordt ten volle benut.		2	9	
C 2.3 Het personeel ontwikkelt hulpbronnen om het leren en participeren te ondersteunen.	1	2	8	
C 2.4 Hulpbronnen in de omgeving van de school zijn bekend en worden gebruikt.			3	8
C 2.5 Hulpbronnen van de school worden eerlijk verdeeld ter ondersteuning van inclusie.		1		10

Prioriteiten voor ontwikkeling

- 1 - *gemeenschap*
- 2 - *beleid*
- 3 - *leerlingvolgsysteem*
- 4

Bijlage 3

In bijlage 2b bevindt zich een zelfscan die een school kan afnemen om te kijken in welke fase de school zich bevindt.
In bijlage 2c bevindt zich een scorelijst die een school kan invullen na het afnemen van de vragenlijst.
In bijlage 2d bevindt zich een toelichting op de uitslag van de scorelijst.

Bijlage 2b: Zelfscan om te kijken in welke fase de school zich bevindt (bij bijlage 2a)

Deze vragenlijst in laten vullen door 5 personen:

1. de directeur;
2. een leraar;
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel;
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad;
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / nee
2	Ouders worden regelmatig betrokken in het meedenken over het beleid van de school.	Ja / nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / nee
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / nee
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarbij ouders worden uitgenodigd.	Ja / nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / nee
16	Het komt niet voor dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders als aan de inspectie.	Ja / nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / nee

Bijlage 2c: Scorelijst na het afnemen van de vragenlijst (bij bijlage 2a en b)

[illegible]

Arceer voor elk 'ja' één hokje in onder de volgende kolommen:

Informatiegericht: de vragen 4, 10, 15, 17, 23

Structuurgericht: de vragen 1, 5, 6, 20, 25

Relatiegericht: de vragen 3, 8, 13, 14, 22

Participatiegericht: de vragen 2, 7, 12, 21, 24

Innovatiegericht:	de vragen	9, 11, 16, 18, 19
-------------------	-----------	-------------------

Voorbeeld: vraag 4 werd door 4 van de 5 invullers met 'ja' beantwoord. In de kolom 'informatiegericht' dienen de onderste 4 hokjes te worden gearceerd.

Vraag 10 werd door 2 mensen met 'ja' beantwoord. In de kolom 'informatiegericht' moeten eveneens hokje 5 en 6 te worden gearceerd.

Bijlage 4

Vragen voor het interview

- Welke functie bekleedt u op uw school?
- Hoelang vervult u deze functie?
- Heeft u naast deze functie ook nog andere taken binnen uw school en zo ja, welke zijn dit en wat houden deze in?
- Heeft uw school te maken met vroegtijdige uitstroom ?
- Kunt u aangeven of deze uitstroom meer plaatsvindt in de onderbouw of in de bovenbouw?
- Weet u ook of er verschillen bestaan binnen de verschillende niveaus?
- Heeft u zicht op de voornaamste redenen van vroegtijdige uitstroom binnen de basisberoepsgerichte leerweg?
- Zou u iets meer kunnen vertellen over het beleid dat uw school voert om vroegtijdige uitstroom te beperken?
- Weet u of bij het schrijven van het nieuwe schoolplan het beleid zal worden aangepast?
- Zo ja, kunt u daar meer over toelichten?
- Weet u of uw school budget reserveert om deze vroegtijdige uitstroom tegen te gaan?
- Zou u iets meer kunnen vertellen over de acties die worden ingezet op uw school om vroegtijdige uitstroom te beperken?
- Kunt u iets meer vertellen over de effectiviteit van de maatregelen?
- Is er op uw school ook ruimte om acties te evalueren? En zo ja, zou u daar iets meer over kunnen vertellen?
- Welk advies zou u onze school willen meegeven in de strijd tegen de vroegtijdige uitstroom en dan met name binnen de basisberoepsgerichte leerweg?

Bijlage 5

Uitwerking vragenlijst m.b.t. vroegtijdige uitstroom binnen de
bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg

1) Geeft u dit jaar les aan een BB3 klas of een BB4 klas?

0 ja **20x**

0 nee **3x**

2) Zo ja, hoeveel uur les per week geeft u les in BB3 of BB4?

3x 0 uur / 3x 2 uur/3x3 uur / 3x 4 uur / 5x 6 uur/ 3x 8 uur/ 3x 14 uur

3) Hoeveel jaar ervaring heeft u in BB3 en/of BB4 klassen?

0 1-5 jaar **7x**

0 5 of meer jaren **16x**

4) Heeft u al eens te maken gehad met een leerling die vroegtijdig uit is gestroomd (m.a.w. de school heeft verlaten zonder het schooljaar af te maken of zonder diploma is weggegaan?) of die dreigde vroegtijdig te gaan uitstromen?

0 ja **23x**

0 nee **0x**

Zo ja, hoe bent u op de hoogte gesteld van het feit dat de leerling vroegtijdig zou vertrekken of dat deze dreiging er was?

- via teamleider/teamvergadering **11x**

- via de coördinator leerlingenzorg **8x**

- via de zorgcoördinator **1x**

- via een algemene mail aan alle betrokken docenten **3x**

5) Kunt u aangeven welke van onderstaande signalen u regelmatig herkent bij leerlingen die vroegtijdig dreigen te gaan uitstromen. U mag er meerdere inkleuren.

0 lage cijfers; **19x**

0 vaak te laat komen op school; **18x**

0 regelmatig afwezig in de les **23x**

0 opstandig gedrag **21x**

0 huiswerk niet in orde **23x**

0 spullen niet bij zich **23x**

0 ongeïnteresseerde houding tijdens de les **19x**

0 anders, namelijk

- Desinteresse ouders **3x**
- Geestelijk afwezig **1x**
- Autistisch, kan door overprikkeling niet met de klas mee **1x**
- Combinatie van bovenstaande factoren met lastige thuissituatie **8x**
- Soms juist passief gedrag **1x**
- Extreem spijbelen **1x**
- Storen van andere leerlingen **10x**

6) Heeft het invloed op uw handelen, wanneer u weet dat een leerling dreigt te gaan uitstromen?

0 ja **15x**

0 nee **8x**

Zo ja, kunt u aangeven wat er dan in uw handelen naar deze leerling verandert en hoe dit probeert vorm te geven?

- zoveel mogelijk de leerling te helpen **9x**
- positieve houding t.o.v. leerling proberen te behouden **7x**
- veel contact met ouders **2x**
- negeren van leerling **1x**
- huiswerk niet meer controleren **1x**
- gesprekken met leerling **1x**
- proberen leerling te blijven motiveren **2x**

7) Bent u op de hoogte van het huidige beleid omtrent vroegtijdige uitstroom?

0 ja **11x**

0 nee **12x**

Zo ja, kunt u kort aangeven wat u weet van het huidige beleid?

- dossiervorming **5x**
- passend onderwijs; maatwerk **2x**
- criteria van doubleren **3x**
- maken en gebruiken van handelingsplannen **1x**
- het instellen van coördinatoren die dit op zich nemen **1x**
- decaan **1x**
- schoolverplichting om een andere school te zoeken **5x**
- uitschrijving na inschrijving **2x**
- leerplichtwet **2x**
- interne communicatie **1x**

8) Heeft u ervaring met het werken met handelingsplannen?

0 ja **16x**

0 nee **7x**

Zo ja, kunt u kort aangeven wat uw ervaringen zijn met handelingsplannen?

- Goede tips om te gebruiken **7x**
- Veel papierwerk en weinig uitvoering **3x**
- Opstellen van een handelingsplan **5x**
- Aan de hand van handelingsplan de vorderingen bijhouden **3x**
- Bij goed handelingsplan is de kans op succes groot **2x**
- Handig bij een eventuele doorverwijzing **3x**

9) Op dit moment wordt er in de bovenbouw nog nauwelijks met handelingsplannen gewerkt. Hoe denkt u over het gegeven dat binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg handelingsplannen mogelijk een prominentere plaats gaan krijgen in de strijd tegen vroegtijdige uitstroom?

- handelingsplan zou een positieve uitwerking kunnen zijn in de strijd tegen de vroegtijdige uitstroom **18x**

(in kader van passend onderwijs/handige bruikbare tips/regelmatige terugkoppelen op basis van handelingsplan/situaties voor zijn/makkelijker om leerling buiten school te plaatsen/ kan bijdragen aan verblijf op GHC)

- geen meerwaarde in de strijd tegen vroegtijdige uitstroom **5x**
(geen papierhandel van maken/ veel werk /is het realistisch met huidige klassengrootte/ handelingsplan alleen te weinig

10) Denkt u dat maatwerk (d.w.z. per leerling bekijken wat deze nodig heeft en daar zijn leerroute waar mogelijk op aanpassen; combinatie van leren en werken) een positieve bijdrage zou kunnen leveren aan het tegengaan van vroegtijdige uitstroom binnen de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg?

O ja **21x**

O nee **2x**

Kunt u ook kort aangeven waarom u dit denkt?

Ja

- je zoekt naar wat bij de leerling past **7x**
- werk kan stimulerend werken voor de motivatie **6x**
- vaak zijn leerling al veel praktischer ingesteld en sluit dus vaker beter aan **6x**
- kan vaak meer grip geven op de problemen van de leerling **1x**

Nee

-weet niet hoe dit moet worden gerealiseerd/ wachten op wat passend onderwijs aan kaders biedt/ geen leerwerktraject van maken. **2x**

11) Wat denkt u dat wij als school (nog meer) zouden kunnen doen om deze vroegtijdige uitstroom te beperken?

- gesprekken met leerlingen **2x**
- Gesprekken met ouders **5x**
- kortere lijnen met mentor **1x**
- wekelijks overleg met de leerling-coördinator bij problemen **3x**
- maatwerk aanbieden evt in overleg met leerplicht **7x**
- meer stage laten lopen **7x**
- banden met bedrijven aanhalen **4x**
- huisbezoek door mentor **1x**
- onderwijs meer praktijkgericht inrichten voor deze leerlingen **7x**
- meer begrip kweken bij docenten **3x**
- kleinere klassen voor deze leerlingen **4x**
- beter selecteren bij binnenkomst evt binnen kaders passend onderwijs **2x**
- eerder signaleren en serieus mee aan de slag **2x**
- er wordt al genoeg gedaan **1x**

Hartelijk dank voor het invullen!

Maud Hermans

O Ik wil graag de aanbevelingen ontvangen (+/- rond begin juli 2011)

Bijlage 6

Beschrijving problematiek leerling K. + analyse onderzoeken AMACURA

K. is een jongen van 16 jaar. K. heeft eerst op een basisschool voor speciaal onderwijs gezeten en in augustus 2008 is K. bij ons aangemeld voor de richting BB met LWOO. Er bestond twijfel om K. te laten beginnen op de praktijkschool, maar na overleg met ouders, basisschool en onze school is besloten om K. op onze school te plaatsen.

In klas 1 is K. niet opgefallen door zijn gedrag. De problemen zijn gestart op BB2. Zowel de frequentie als de ernst van de incidenten nam toe. Zo is er halverwege klas 2 een situatie geweest dat K. als leider van een groep jongeren, andere leerlingen treiterde, afperste en zelfs lichamelijk letsel toebracht. Naar aanleiding van dit incident en de steeds agressievere houding in de lessen, is met ouders besloten K. aan te melden bij Amacura voor agressie-regulatietherapie. Op het einde van leerjaar 2 is in het ZAT geopperd K. tevens te laten testen bij Amacura. Zo wilde school weten over welke leercapaciteiten K. beschikte. Ook was voor school interessant om te weten hoe het met K.'s empathische vermogens stond. Dit is gebeurd in november 2010. De gedragingen die K. liet zien en die aanleiding waren om K. aan te melden voor zowel een agressie-regulatietherapie als voor een persoonlijkheidsonderzoek waren de volgende:

- Bedreiging en intimidatie van andere leerlingen.
- Agressieve en bedreigende houding naar verschillende docenten toe.
- Zeer moeilijk te corrigeren.
- Hele korte concentratieboog.

De conclusies van het onderzoek door Amacura waren kort samengevat:

- De verstandelijke mogelijkheden van K. bevinden zich op een moeilijk lerend niveau.
- K.'s volgehouden aandacht is onvoldoende.
- Sterke punten zijn planning, organisatie en visuele matching.
- Zijn korte en lange termijngeheugen zijn voldoende.
- K. gaat impulsief te werk.
- K. is detailgericht, en overziet daarom het geheel niet.
- K. heeft volgens de test emotioneel een achterstand.
- K. reageert vaak met boosheid, als hij niet in zijn behoeften wordt voorzien.
- K. heeft lak aan de regels en heeft snel kritiek op anderen.
- K. heeft negatief zelfbeeld.
- K. heeft moeite om met anderen een gezonde relatie aan te gaan. K. voelt zichzelf daarbij vaak inadequaat.
- K. heeft beperkt sociaal inzicht en inlevingsvermogen. Ook heeft hij gebrek aan fantasie.
- K.'s morele ontwikkeling is beperkt.

Volgens de psychiater zou K. kenmerken hebben van ADHD en hij heeft dan ook voorgesteld om K. met medicatie te laten beginnen.

Echter na het volgen van het blok Depressie en dan met name de theorie over MCDD, stel ik vraagtekens bij de conclusie. Ik ben van mening dat de conclusie niet compleet is.

De reden hiervoor is de volgende:

Van moeder heb ik de informatie gekregen dat K. zeer angstig is op momenten. Vooral wanneer hij 's avonds moet gaan slapen, geeft hij aan dit liever niet alleen te doen. Zo geeft moeder ook aan dat K. altijd met het licht aan slaapt en dat K. vaak 's nachts wakker wordt. Hij beweert dan mensen te zien. Deze mensen nemen vader en moeder niet waar. Moeder geeft ook aan dat dit al jaren speelt en dat K. dus al jaren geen goede nachtrust heeft. Deze informatie is niet bekend bij Amacura.

Na behandeling van het blok Depressie en dan met name de informatie over MCDD, bekruipt mij het gevoel dat de diagnose van K. niet compleet zou kunnen zijn. De informatie over MCDD is naast de getoonde gedragskenmerken van K. gelegd, net als de gegeven informatie door moeder. De overeenkomsten tussen de casus van K. en de theorie rondom MCDD zijn de volgende:

- zwaar verstoorde relatie met leeftijdsgenoten (K. bedreigt en intimideert andere leerlingen; leerlingen zijn bang voor hem).
- duidelijk verstoorde hechting, ambivalentie ten opzichte van volwassenen (K. geeft aan dat hij zijn relatie met moeder niet goed vindt).
- duidelijke beperkingen in de mogelijkheden van empathie of begrip voor gevoelens van anderen.
- periodes van gedragsmatige onrust tot uitdrukking komend in onvolwassen, primitief of agressief gedrag (regelmatig neemt K. zeer agressieve houding aan richting familie/ leerlingen/docenten).
- significante verschillen in emotionele reacties zonder invloed van omgevingsfactoren.
- moeite met onderscheid fantasie / werkelijkheid (info van moeder over slaapgedrag).

K. is inmiddels aangemeld voor het speciaal voortgezet onderwijs. Bij de aanmelding zal deze overdenking ook aan de instantie worden meegegeven, indien de ouders hier akkoord voor geven.

Bijlage 7

Beschrijving Maatwerk leerling K.

December 2010 - tot heden (12 april 2011)

Beschrijving:

K is geplaatst in BB3 vanwege zijn leeftijd. Hij zou eigenlijk niet bevorderd zijn naar BB3. De situatie van K in de les is inmiddels onhoudbaar. Dit is op zeer korte termijn (met name na november 2010 toegenomen. Docenten geven aan niet meer te weten hoe met hem om te gaan. K komt zeer dreigend over, zowel naar docenten als andere leerlingen. De concentratie is zwaar onvoldoende. De mogelijkheden van de docenten zijn uitgeput (alleen zetten, proberen te differentiëren, nogmaals instructie voor K. herhalen) K. geeft zelf aan ook geen zin meer te hebben. Andere leerlingen hebben last van het storende en opvliegende gedrag. In overleg met school en ouders is besloten uit te wijken naar een stuk maatwerk. Dit houdt in:

- Maandag en vrijdag stage 1 op 1 bij Helwig
- Dinsdag tm donderdag praktijkles, 1 op 1 van Dhr. H.
- Dinsdag Wiskunde het 4^e uur en vrijdag het 2^e uur 1 op 1 instructie Mevr. Vd H.
- Donderdag het 5^e en vrijdag het 3^e uur, Engels en Nederlands les bij Mevr. H.

Binnen het ZAT is besloten K. aan te melden bij Xaveriuschool. Dit heeft ook te maken met de uitslag van de testen die door Amacura zijn uitgevoerd. Een laatste optie zou de AKA in Sittard zijn voor het volgende schooljaar. Ouders zouden graag eerst kijken of er toch nog een mogelijkheid binnen de Xaveriuschool is.